

Lausuntoyhteenveto
HALLITUKSEN LINJAUKSISTA ITSEHALLINTO-
ALUEJAON PERUSTEIKSI JA SOTE-
UUDISTUKSEN ASKELMERKEIKSI

18.2.2016

Yleistä vastauksista

- 502 lausuntoa analyysissä mukana
- Kunnista kaikki muuta vastasivat, paitsi Juankoski (liitos Kuopion kanssa 1.1.2017)
- 206 muuta lausuntoa
 - » Maakuntien liitot, sairaanhoitopiirit
 - » Puolueita ja järjestöjä
 - » Sote-toimijoita
 - » Yksityishenkilöitä ym. sekalaisia vastaajaryhmiä
- Vastauksien yhtenäisyyksiä havaittavissa mm. Pohjanmaa, E-Karjala, K-Pohjanmaa, P-Karjala, E-Savo, P-Häme, Pirkanmaa, isot kaupungit

Yleistä maakuntajaosta

- Lähes neljä viidestä (n. 79 %) kunnista hyväksyy maakuntajaon perustaksi
 - » Kaikista vastaajista n. 70 %
 - » Yli 50 000 as. kunnista kaksi kolmasosaa (65 %) hyväksyy jaon
 - » Yli 100 000 as. kunnista kolmasosa hyväksyy jaon
- Alueellisesti eniten kritiikkiä jakoa kohtaan tulee Uudeltamaalta, Pirkanmaalta ja Etelä- ja Pohjois-Savon rajalta

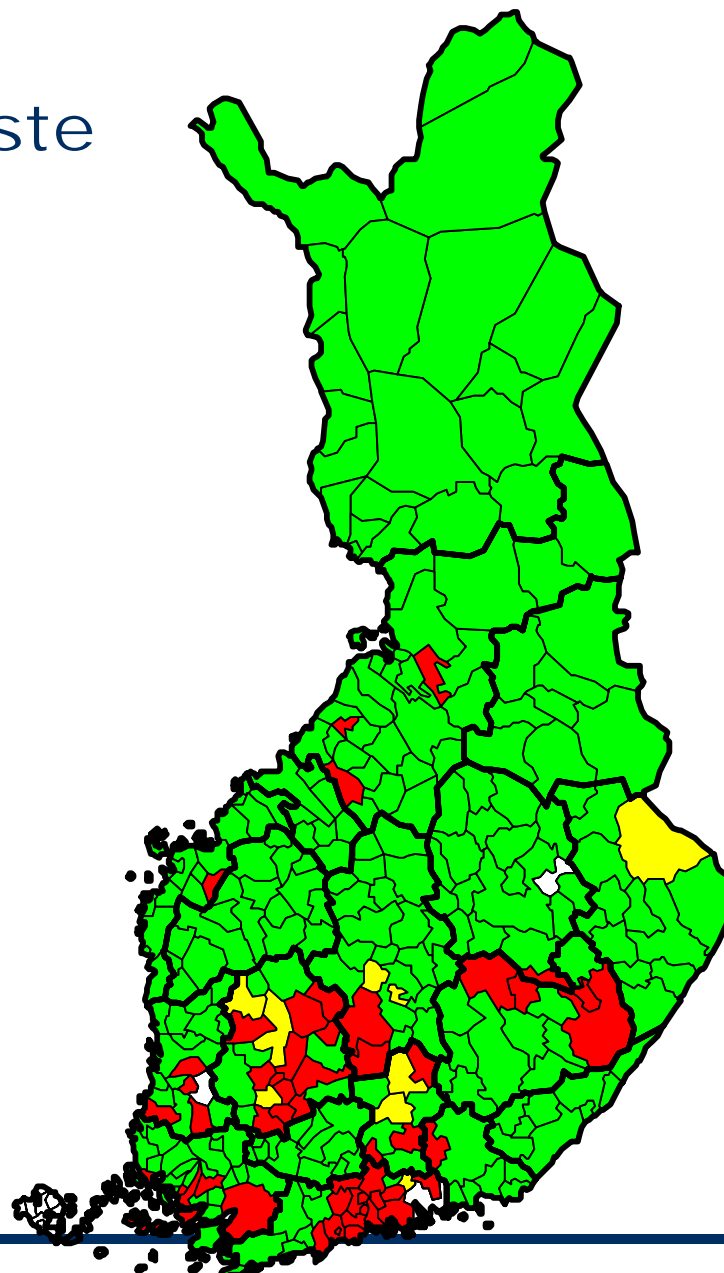
Kys. 1. Onko nykyinen maakuntajako oikea peruste itsehallintoalueiden muodostamiselle?

294 kuntaa vastannut

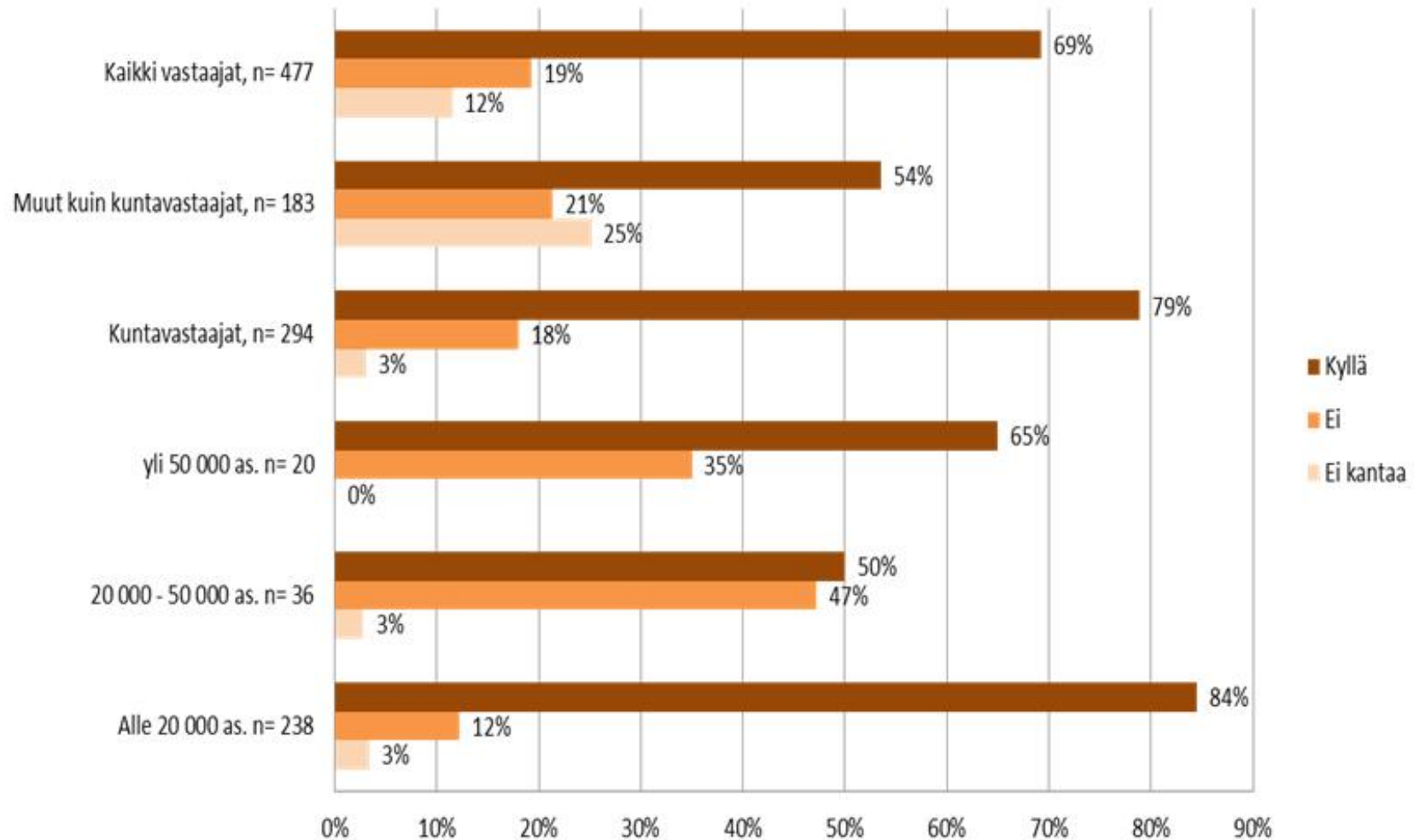

Kaikista vastanneista:

- Kyllä 330
- Ei 92
- Ei kantaa 55
- Ei vastausta 25

Onko nykyinen maakuntajako oikea peruste itsehallintoalueiden muodostamiselle?

Kys. 1. Onko nykyinen maakuntajako oikea peruste itsehallintoalueiden muodostamiselle?

294 kuntaa vastannut

- **Kyllä, 232 kuntaa** **2 859 027 as. eli n. 52,6 % asukkaista**
 - » Alle 20 000 as. 201 kuntaa, 1 223 955 as. 22,5 % asukkaista
 - » 20 000 as. – 50 000 as. 18 kuntaa, 505 511 as. 9,3 % asukkaista
 - » Yli 50 000 as. 13 kuntaa, 1 129 561 as. 20,8 % asukkaista

- **Ei, 53 kuntaa** **2 471 832 as. eli n. 45,4 % asukkaista**
 - » Alle 20 000 as. 29 kuntaa, 233 978 as. 4,3 % asukkaista
 - » 20 000 as. – 50 000 as. 17 kuntaa, 561 083 as. 10,3 % asukkaista
 - » Yli 50 000 as. 7 kuntaa, 1 676 771 as. 30,8 % asukkaista

- **Ei kantaa, 9 kuntaa** **83 914 as. eli n. 1,5 % asukkaista**
 - » Alle 20 000 as. 8 kuntaa, 51 654 as. 0,9 % asukkaista
 - » 20 000 as. – 50 000 as. 1 kunta, 32 260 as. 0,6 % asukkaista

- **Ei vastausta, 3 kuntaa** **28 051 as. eli n. 0,5 % asukkaista**
 - » Alle 20 000 as. 3 kuntaa, 28 051 as. 0,5 % asukkaista

Kys. 2. Maakuntajakoa kannattavien perusteluita

- Maakunta on:
 - » Looginen, perinteinen, toimiva, luonteva, toiminnallinen, mahdollistaa kustannustehokkuuden, monessa jo nykyään yhteistyöalueena jne.
- Maakunta on riittävän lähellä kansalaisia
- Maakuntaraja ei kuitenkaan saisi olla liian tiukka, pitää mahdollistaa yhteistyö maakuntarajojen yli
- Monessa vastauksessa perusteltiin lähinnä oman maakunnan näkökulmasta, ei niinkään kokonaisuutta
- Lisäksi mm.
 - » Maakunnallisuus selkeyttää aluehallinnon kokonaisuutta
 - » Maakuntien ja sote-järjestämistä vastaavien rajat olisi hyvä olla samat
 - » Päällekkäisyyksien syntyminen hallinnossa estettävä
 - » Rajoja pitää kuitenkin voida perustelluista syistä hieman tarkentaa, monessa vastauksessa annettiin tukea halukkaille maakunnan vaihtajille
 - » Kuntien vaikutusmahdollisuudet turvattava ja yhteistyö kuntien ja maakuntien välillä luotava toimivaksi
 - » Kuntien näkemyksiä mahdollisista alueiden vaihdoista on kuitenkin kuultava

Kys 2. Maakuntajakoa vastustavien perusteluita

- Osa alueista jäisi liian pieniksi
 - » 12 aluetta olisi parempi oli yleisin, mutta myös maksimi 15 ja viisi aluetta
 - » Alueet eivät ole riittävän tasavertaiset
 - » Isommat alueet olisivat tehokkaampia
- Uudenmaan ja metropolialueen erityispiirteiden huomioiminen ratkaisussa
- Kaupunkiseutujen erityispiirteiden huomioiminen paremmin
- Maakuntien/IH-alueiden ja sote-alueiden rajojen tulisi olla samat
- Lisäksi mm.
 - » Maakuntajaosta pitää pystyä poikkeamaan ja toimimaan yli rajojen
 - » Nykyisiä maakuntarajoja pitää paikoin tarkentaa ja mahdollistaa alueen vaihto
 - » Sairaanhoidopiiri on tällä hetkellä eri kuin maakunta
 - » Maakuntajako on vanhentunut ja epätarkka, ei huomioi toiminnallisuutta riittävästi
 - » Vaalipirijaot tulisi muokata noudattamaan maakuntajakoa (tällöin alueiden ehdotettu lukumäärä oli 12)
 - » Ei voi ottaa kantaa, koska asioita on liiaksi vielä auki

Kys. 2. Ei kantaa vastanneiden näkemyksiä

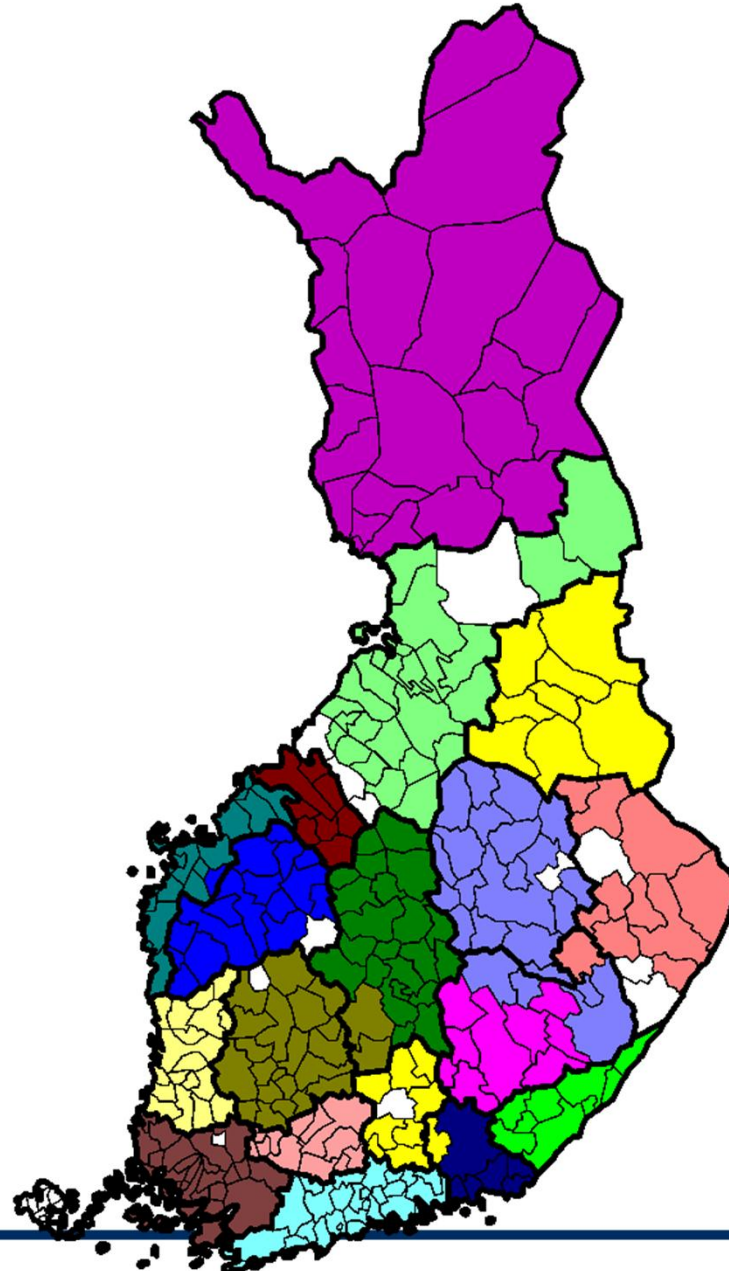
- Alueita tulee liikaa, osa jää liian pieniksi
- Uudenmaan alueen erityispiirteiden huomioiminen
- Huomioitava valtionhallinnon tehtävien toimivuus ratkaisun jälkeen, ei saa rakentaa hallinnollisia esteitä esim. poliisi- ja pelastustoimen osalta
- Huomioitava vaikutukset elinkeinoelämän kasvun ja uudistumisen edellytyksiin
- Kuntien näkemyksiä ja kokemuksia tulee kuulla ja hyödyntää
- Koska kunnilla ei ole vaikutusmahdollisuuksia maakuntien toimintaan, tulisi valtion määrittää aluerakenne

Kys. 3. Minkä nykyisen maakunnan pohjalta muodostettavaan itsehallintoalueeseen kuntanne katsoo perustelluksi kuulua?

Ei kantaa/ ei vastausta

Vaihtoa ehdottavia kuntia:

Enonkoski	Etelä-Savo -> Yhteinen Savon alue
Heinävesi	Etelä-Savo -> Pohjois-Karjala
Iitti	Kymenlaakso -> Päijät-Häme
Isokyrö	Pohjanmaa -> Etelä-Pohjanmaa
Joroinen	Etelä-Savo -> Pohjois-Savo
Jämsä	Keski-Suomi -> Pirkanmaa
Kuhmoinen	Keski-Suomi -> Pirkanmaa
Pieksämäki	Etelä-Savo -> Yhteinen Savon alue
Savonlinna	Etelä-Savo -> Pohjois-Savo

Kys. 4. Perusteluita maakunnan vaihtamiselle

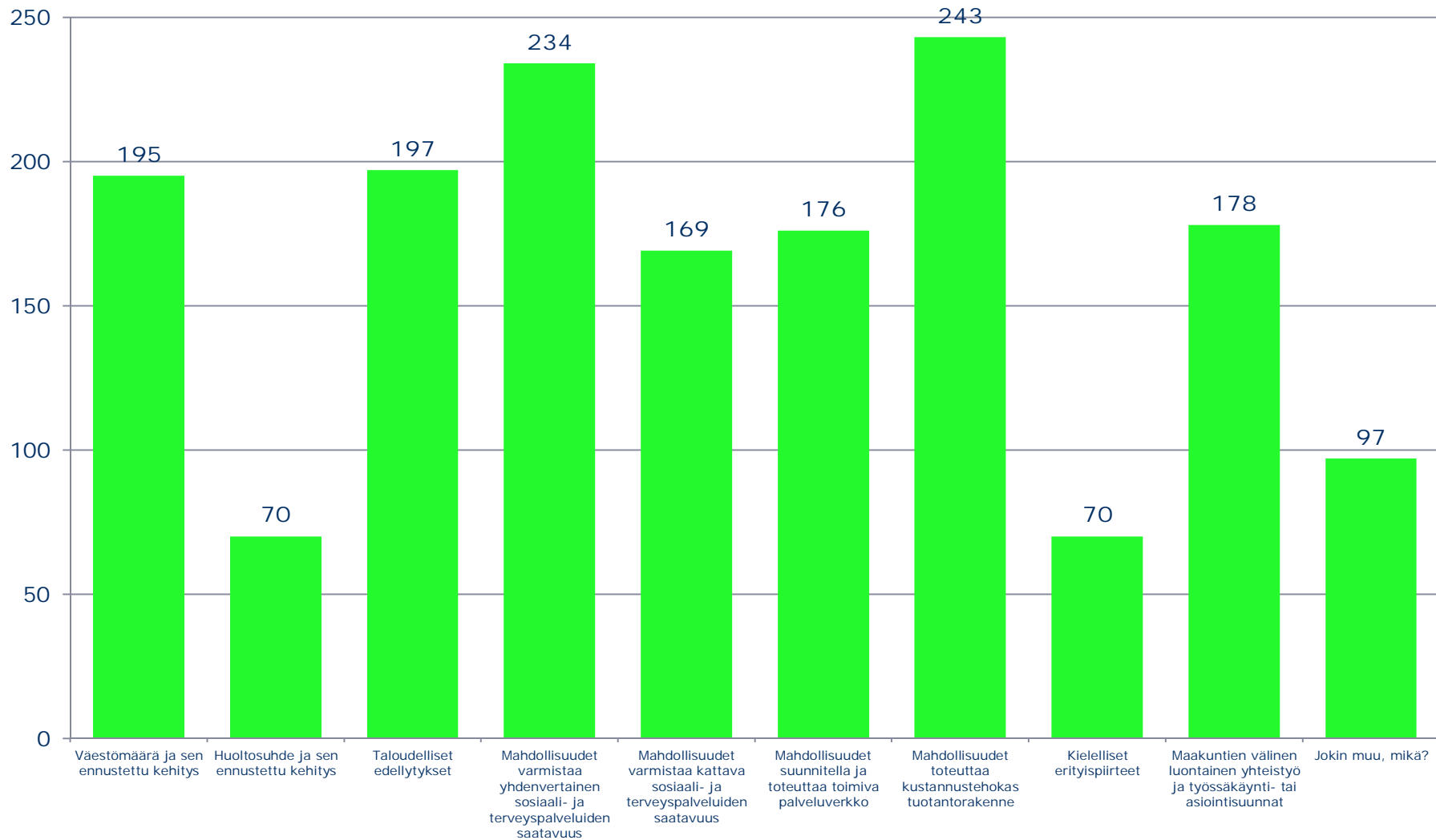
- Kansalaisten luontainen asioimissuunta on eri kuin nykyinen maakunta
- Nykyinen sairaanhoitopiiri tai sote-yhteistyöalue on eri kuin nykyinen maakunta
- Liikenneyhteydet ovat paremmat toiseen maakuntaan
- Olemassa oleva muu kuin sote yhteistyö
- Laajempi alue, taantuvan alueen mahdollisuudet hoitaa tehtäviään heikkenevät

Kys. 5. Itsehallintoalueet järjestävät sote-palvelut joko yksin tai lailla säädettyjen kolmen itsehallintoalueen täytyy järjestää palvelut yhdessä sopimalla toisen itsehallintoalueen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on jatkossa maassa 15 selkeää alueellista kokonaisuutta, joilla sote-palvelut järjestetään. Miten arvioitte tehtyä ratkaisua?

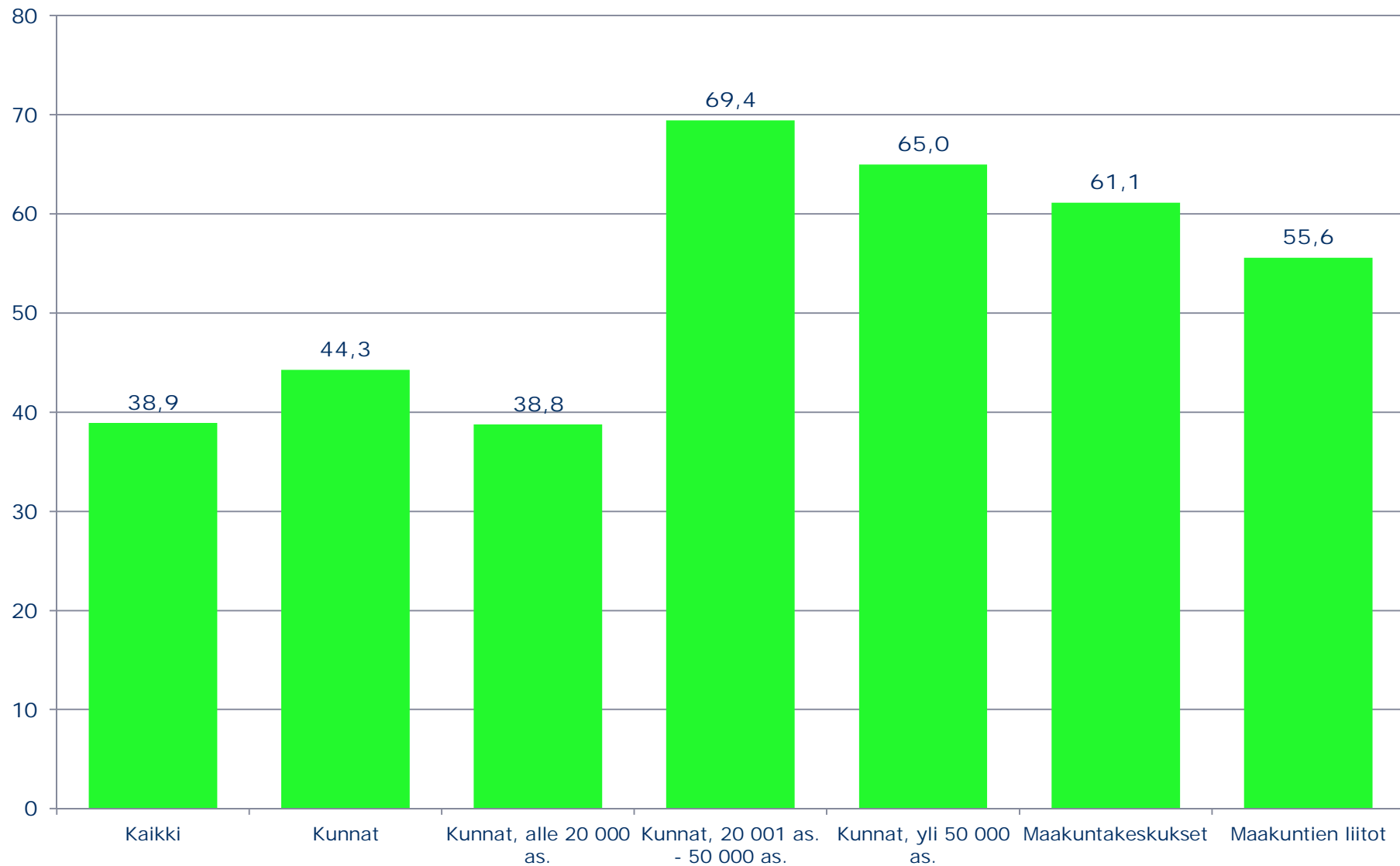
- Monissa lausunnoissa ei otettu kantaa rakenteeseen, vaan perusteltiin miksi oma maakunta olisi kyvykäs järjestämään sosiaali- ja terveyspalvelut itsenäisesti.
- Enemmistö kysymykseen vastanneista suhtautuu ratkaisuun kriittisesti.
 - » Kritiikki perustuu suurimmaksi osaksi järjestelyn luonteeseen ja sen vertailuun muihin vaihtoehtoihin.
 - » Kritiikin keskeisenä sisältönä on näkemys, että sosiaali- ja terveyspalvelut tulisi toteuttaa yhdenmukaisesti kaikilla itsehallintoalueilla. Ehdotettujen alueiden lukumäärä vaihteli 5 ja 18 välillä
- Myönteisesti ratkaisuun suhtautuvissa lausunnoissa yhteistyömallia pidettiin perusteltuna pienten maakuntien rajallisen kantokyvyn vuoksi ja sen katsottiin turvaavan yhtäläiset palvelut
- Yleisesti nähtiin, että järjestelyn toimivuutta on vaikeaa arvioida tässä vaiheessa, kun monet asiat ovat vielä ratkaisematta. Jako eri alueisiin (18/15/12/5) on kokonaisuudessaan tässä vaiheessa potentiaalisesti monimutkainen, epäselkeä ja sekava.
 - » Rahoituksen, integraation, itsehallinnon, väestön vaikutusmahdollisuuksien ja palvelujen järjestämisen pelättiin muodostuvan vaikeiksi tällä ratkaisulla. Jaon epäiltiin myös ruokkivan kilpavarustelua.
- Yhteistyötä sote-järjestämisessä ei pitäisi organisoida lakisääteisesti yhteisiksi toimielimiksi, vaan itsehallintoalueiden oma mahdollisuus sopia yhteistyöstä.
 - » Yhteistä järjestämispäätöstä tarjottiin käytännön malliksi yhteistyöhön, jota pitäisi tehdä kaikkien alueiden kesken.
 - » Rahoituksen tulisi monien lausuntojen mukaan kulkea itsehallintoalueiden kautta riippumatta järjestämisvastuun suhteen tehtävistä ratkaisuista.
- Pienissä kunnissa kannettiin huolta lähipalveluista ja niitä pidettiin merkittävänä myös elinvoiman kannalta.
- Melko yleisesti katsottiin, että ratkaisu yhteistoiminnassa olevista maakunnista tulisi saada mahdollisimman nopeasti. Ensihoidon järjestämisen kannalta pidettiin tärkeänä, että taho järjestää sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen.

Kys. 6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.

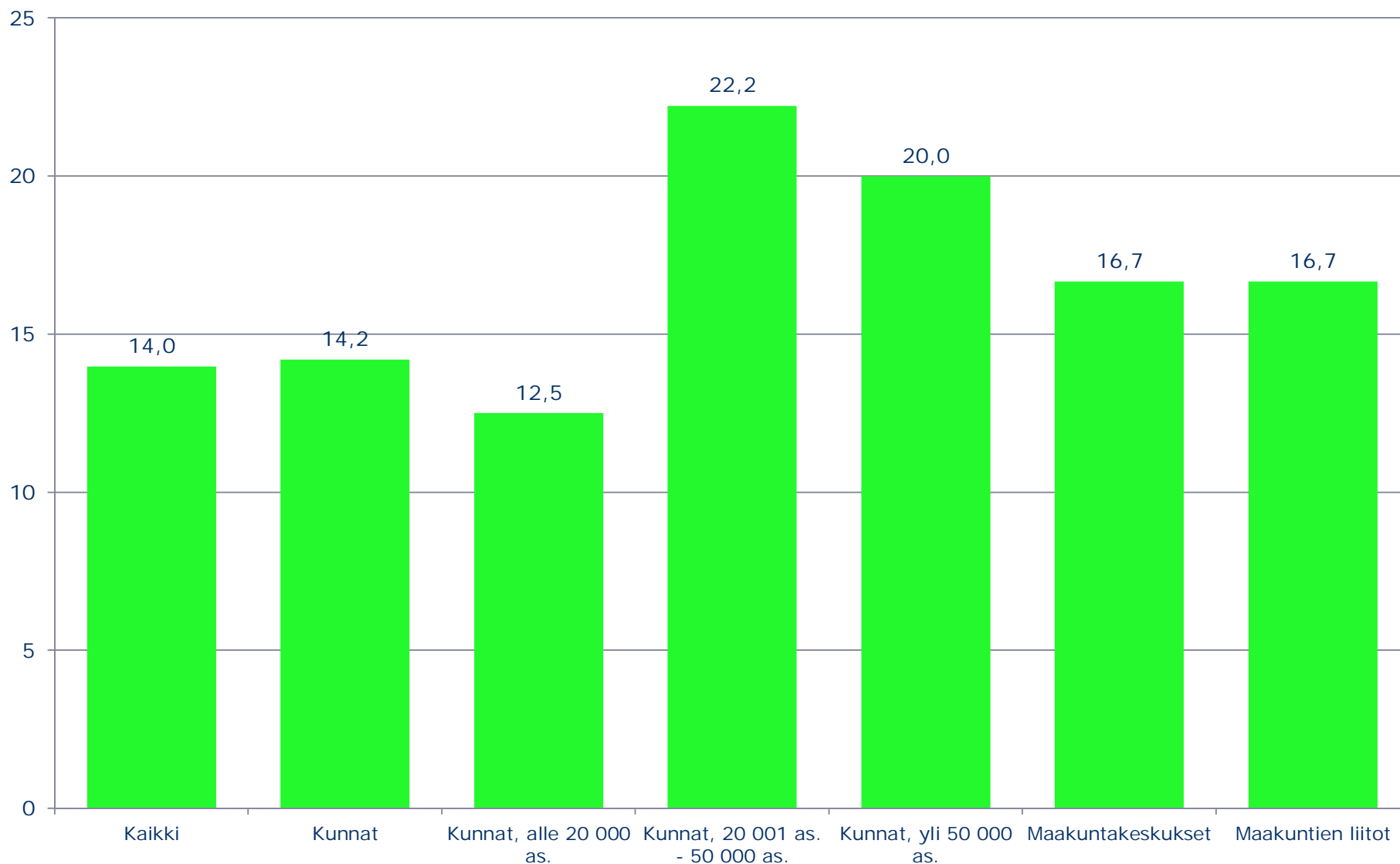
Mainintojen määrä, kaikki vastaajat

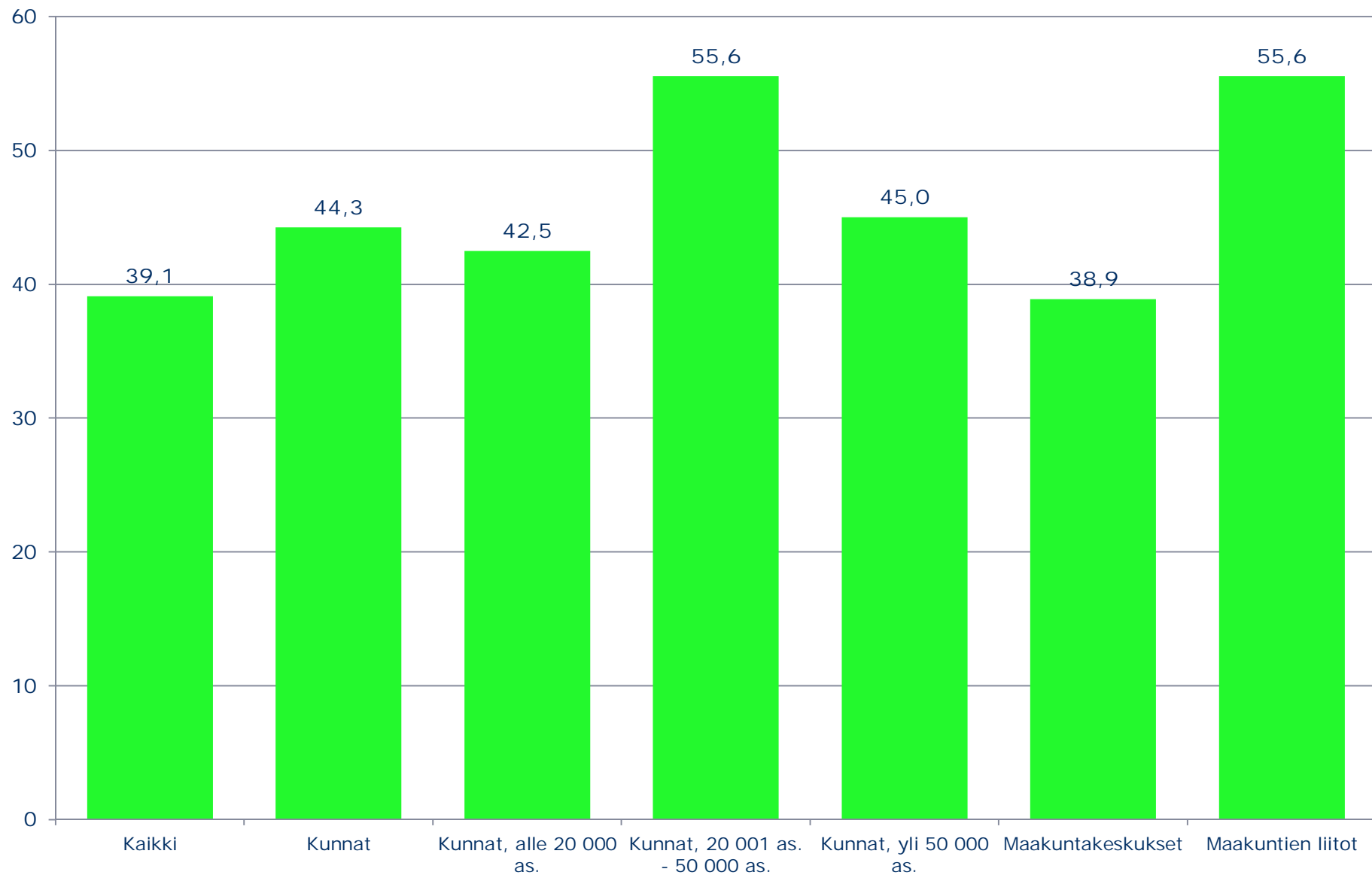
Väestömäärä ja sen ennustettu kehitys, % vastanneista

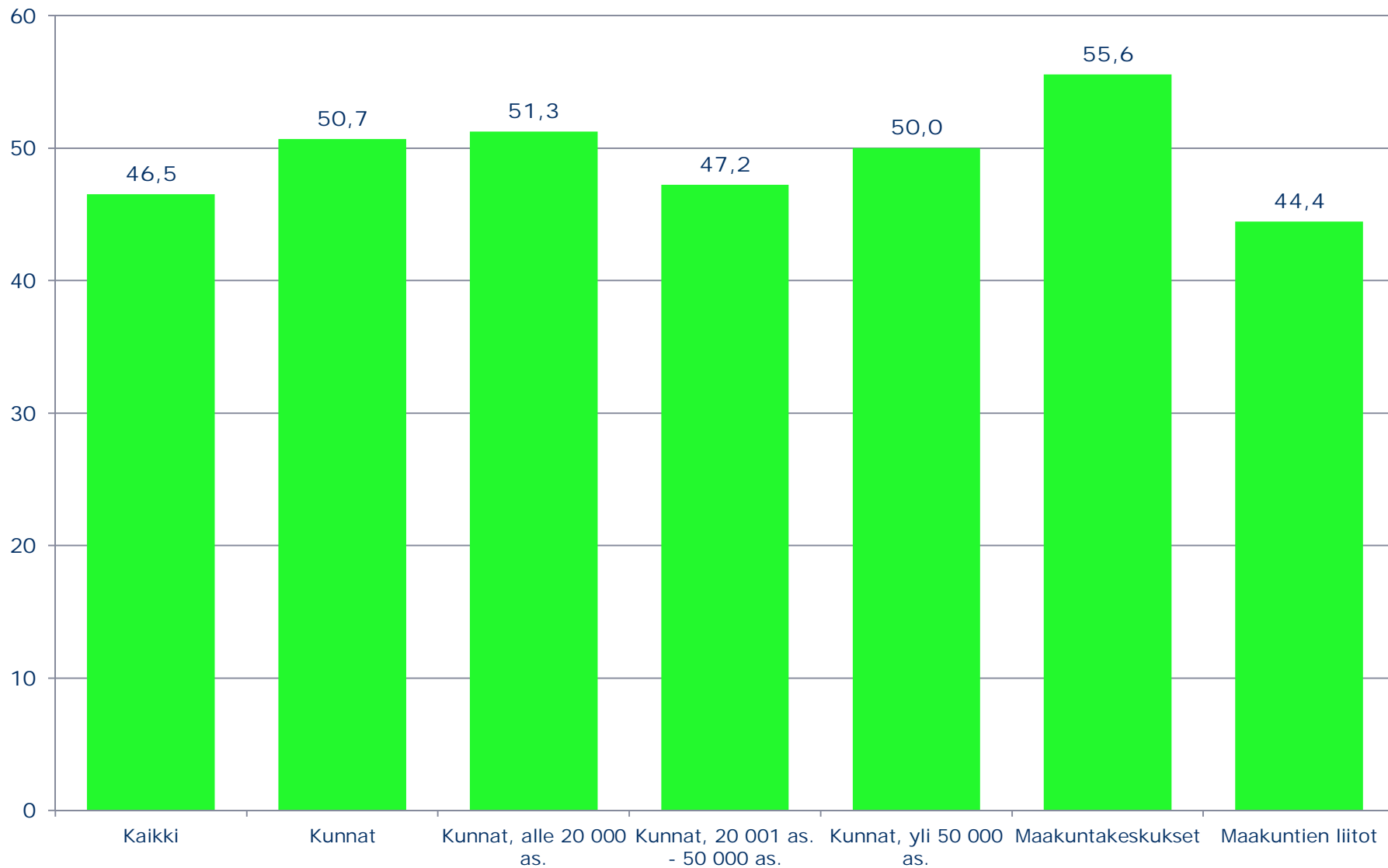
Huoltosuhte ja sen ennustettu kehitys, % vastanneista

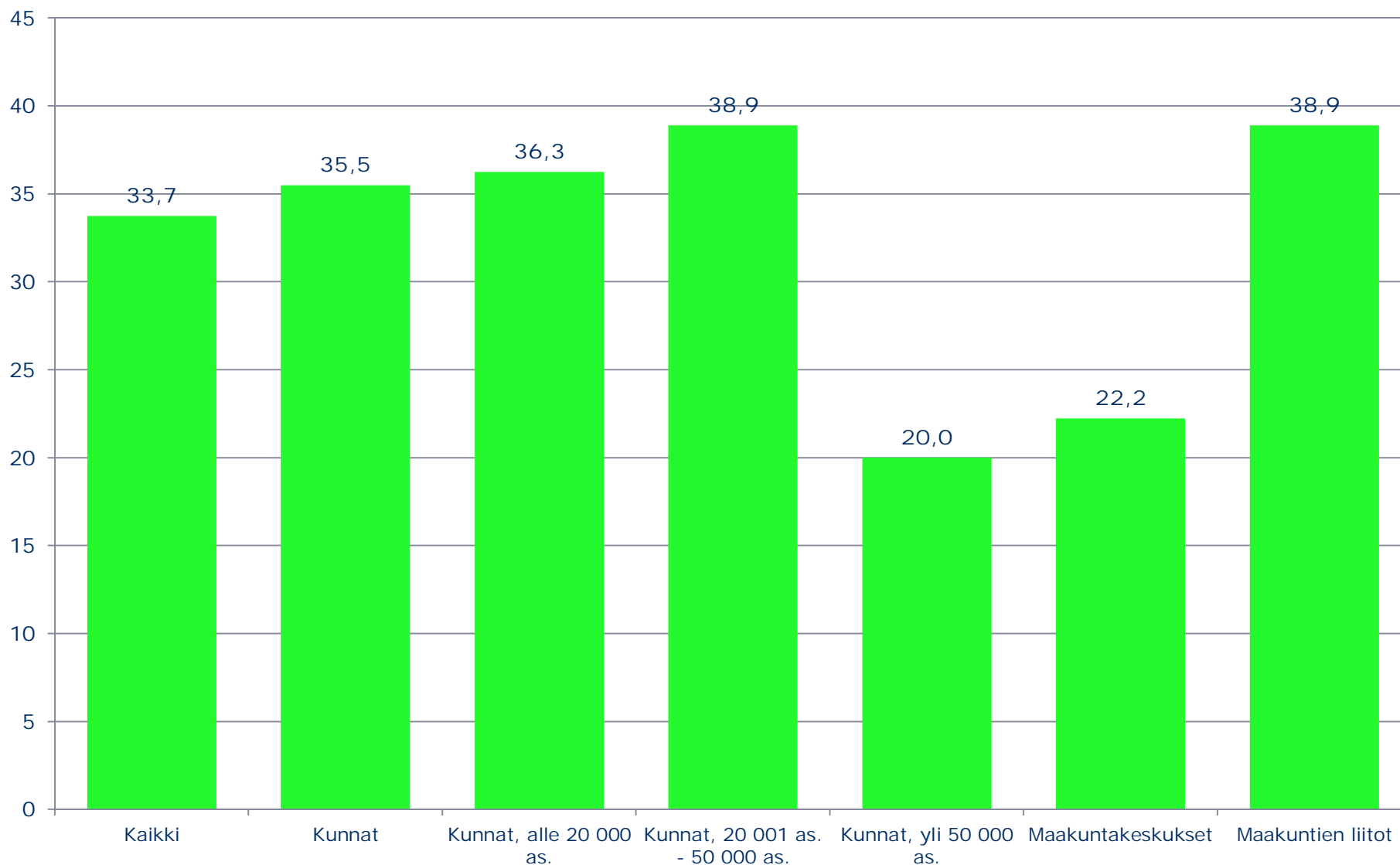
Taloudelliset edellytykset, % vastanneista

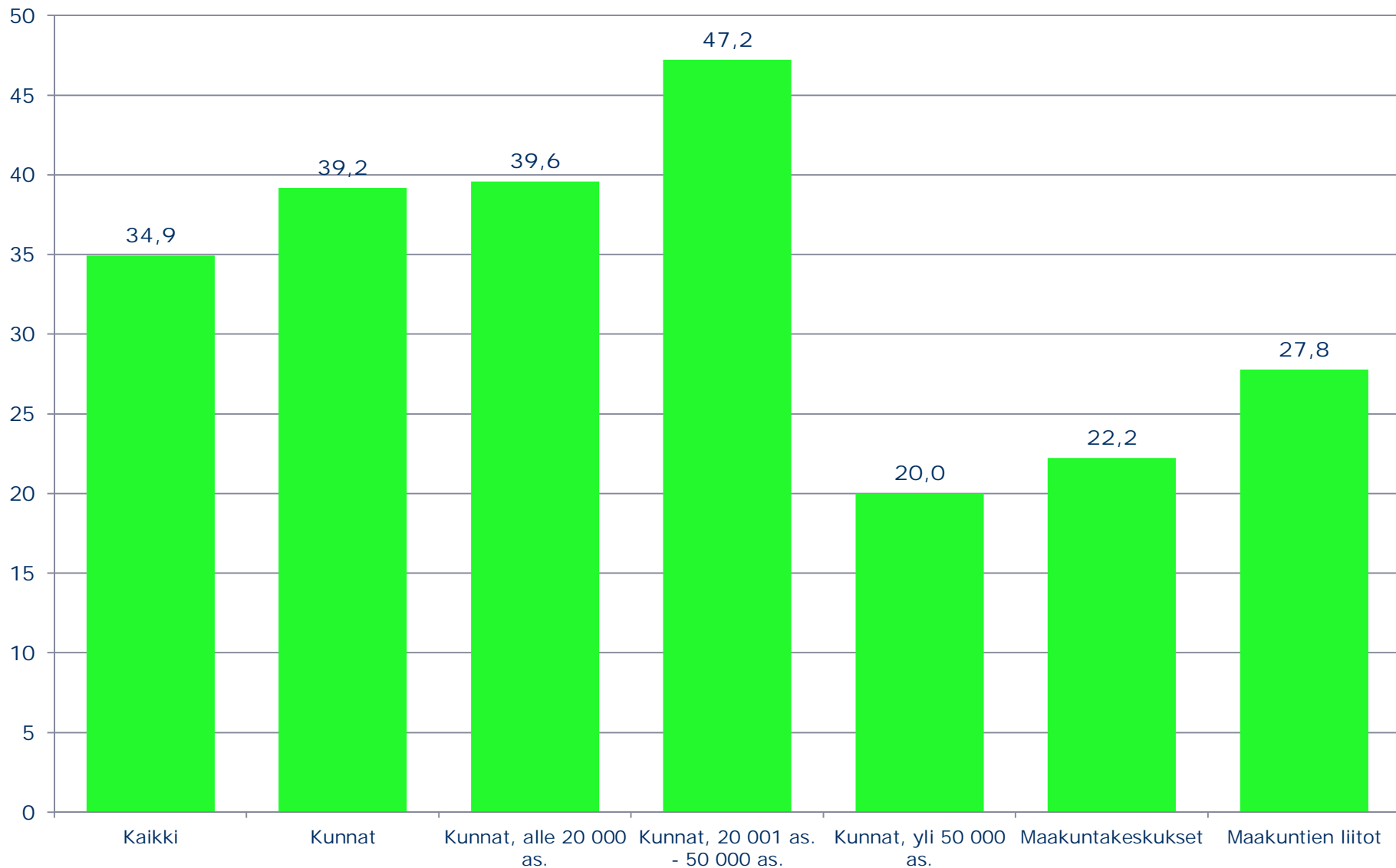
Mahdollisuudet varmistaa yhdenvertainen sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus, % vastanneista

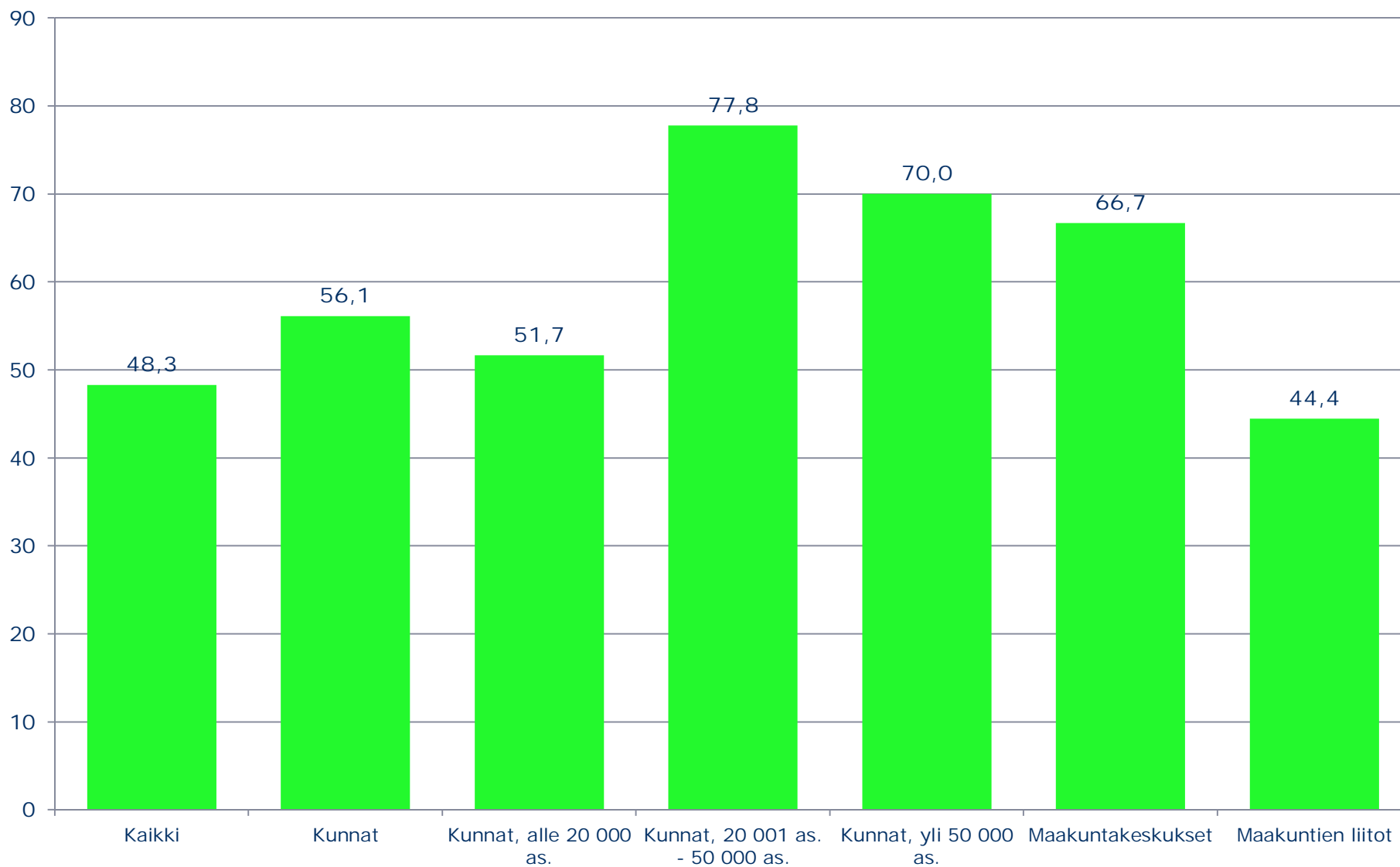
Mahdollisuudet varmistaa kattava sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus, % vastanneista

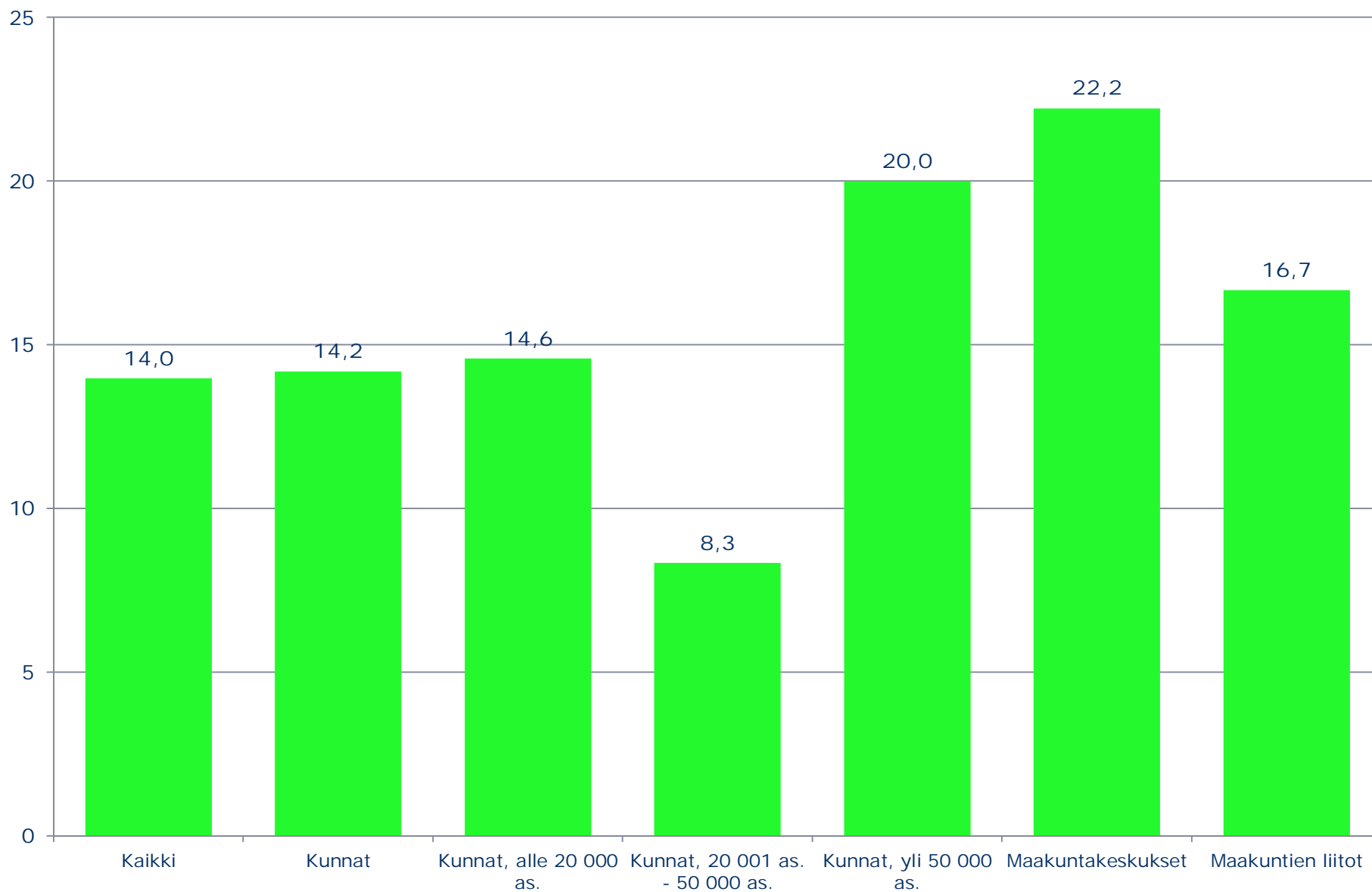
Mahdollisuudet suunnitella ja toteuttaa toimiva palveluverkko, % vastanneista

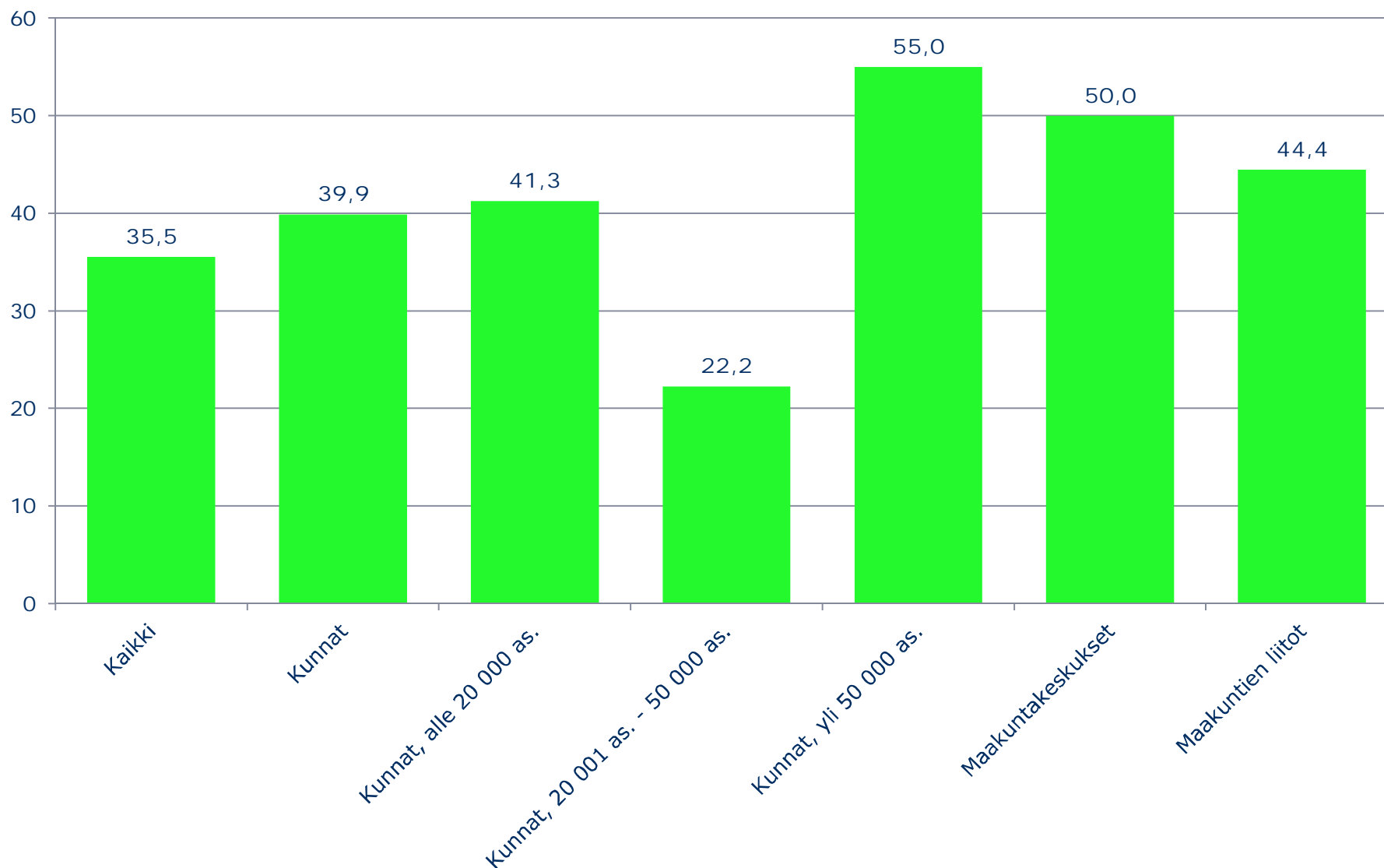
Mahdollisuudet toteuttaa kustannustehokas tuotantorakenne, % vastanneista

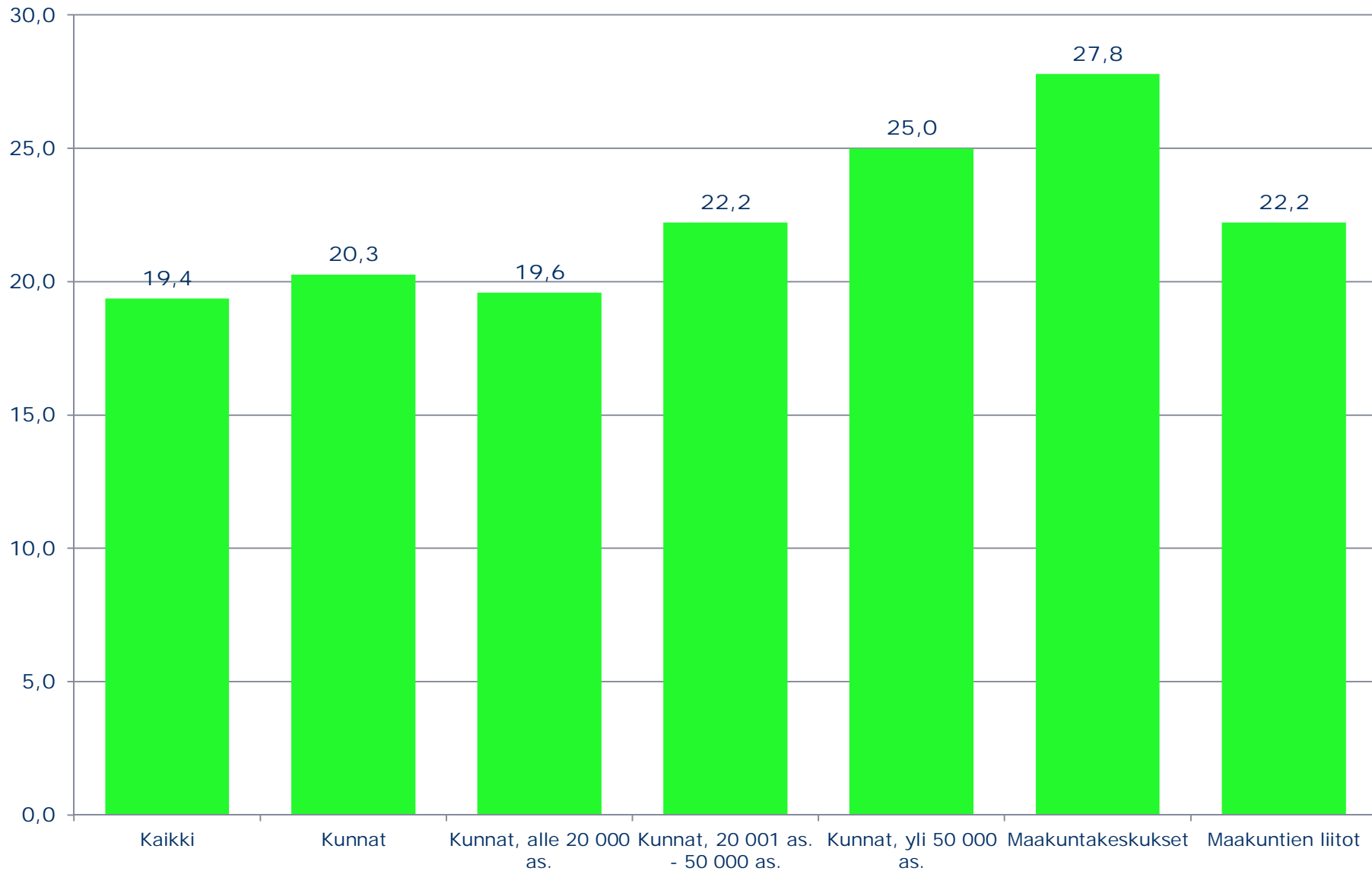
Kielelliset erityispiirteet, % vastanneista

Maakuntien välinen luontainen yhteistyö ja työssäkäynti- tai asiointisuunnat, % vastanneista

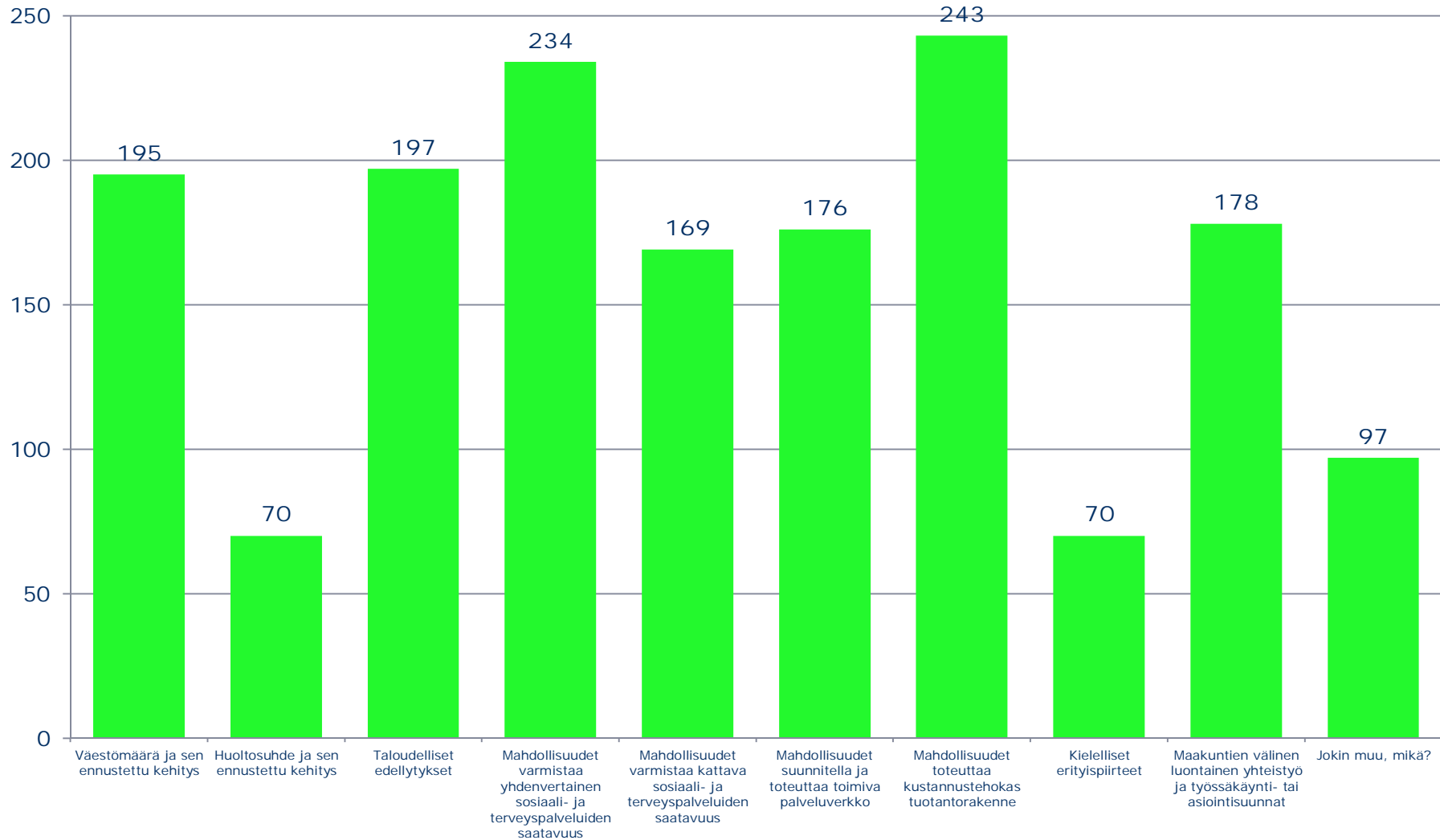

Jokin muu, mikä?, % vastanneista

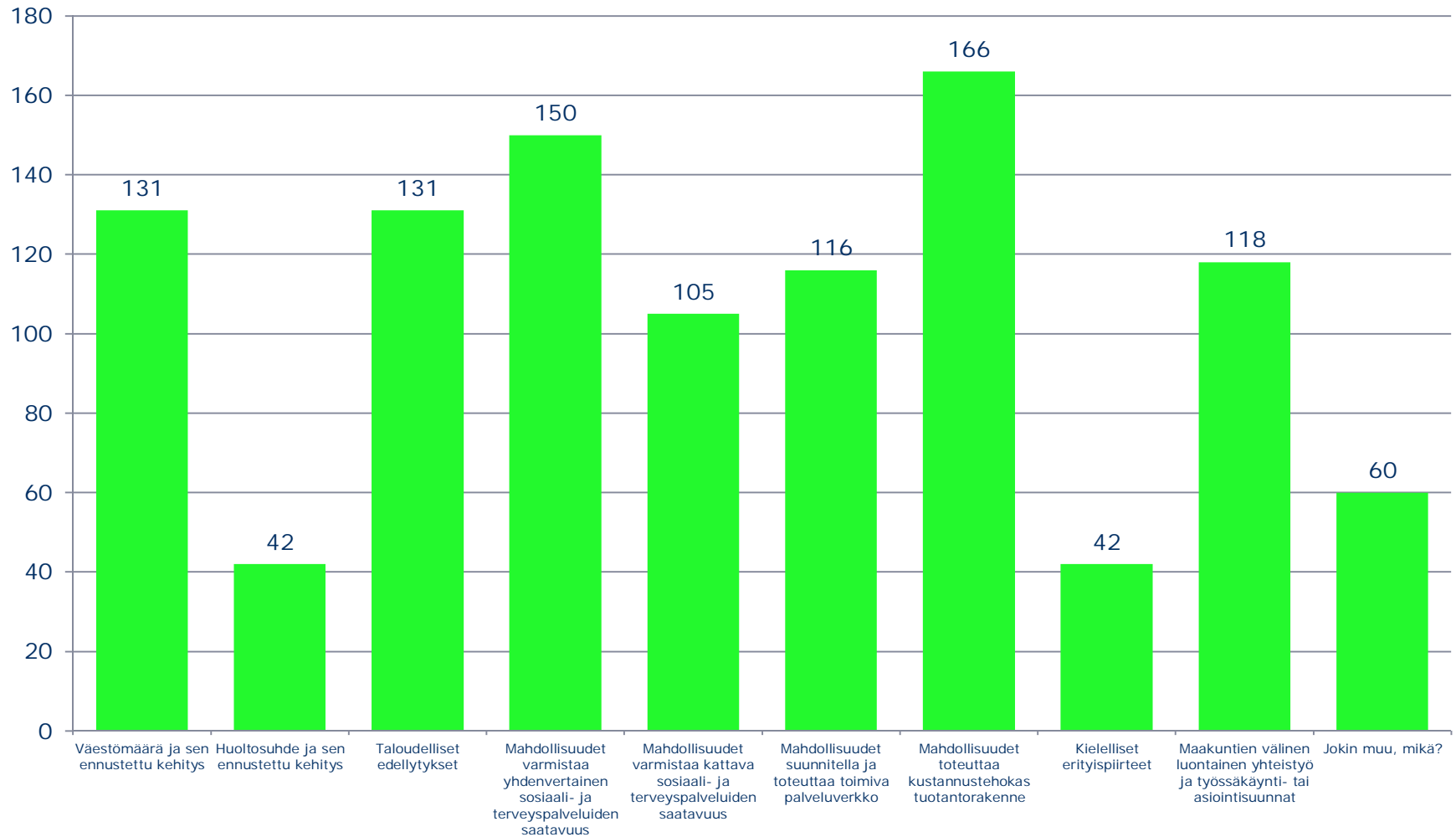

Lukumäärinä

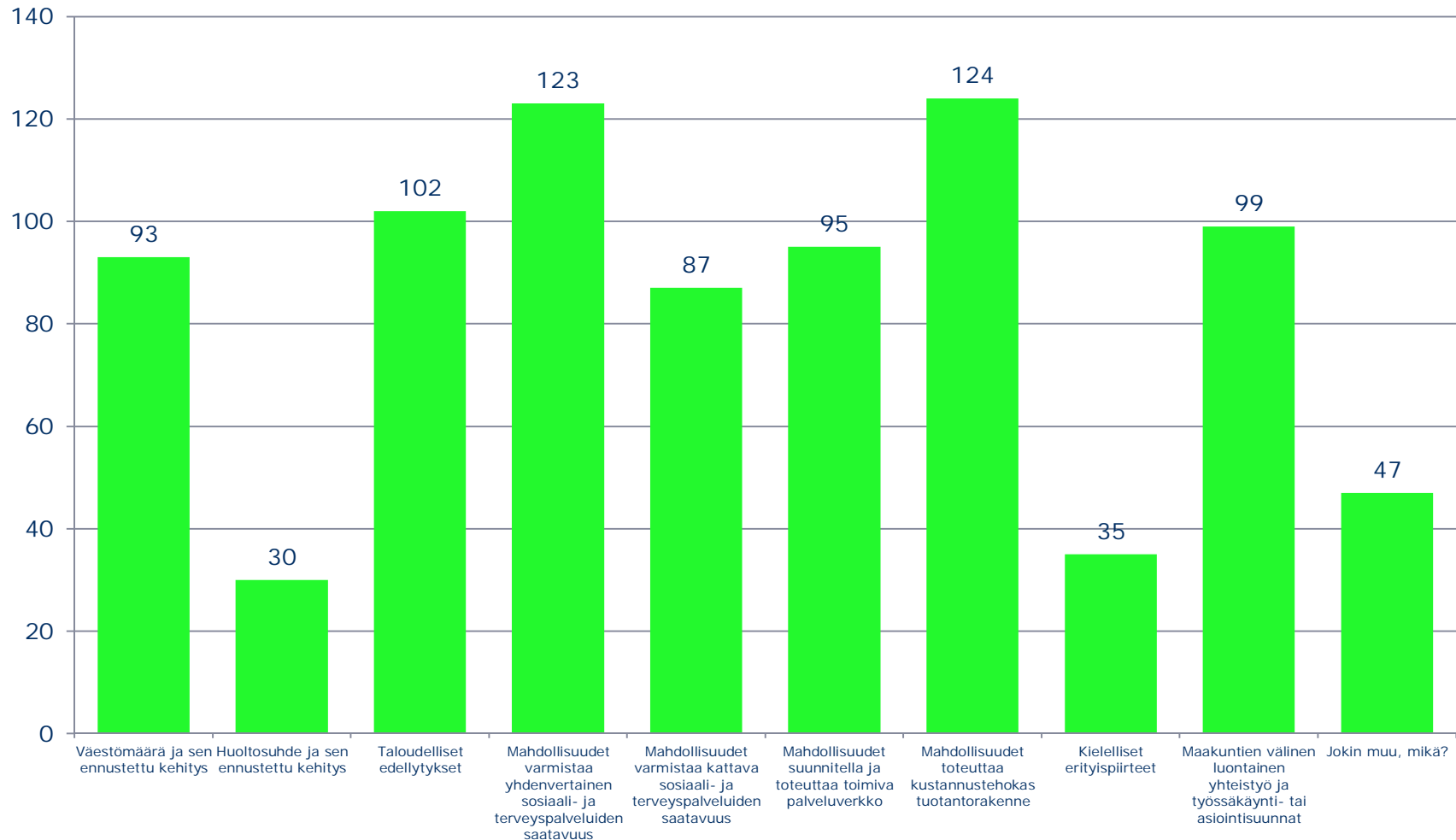
6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.
Mainintojen määrä, kaikki vastaajat

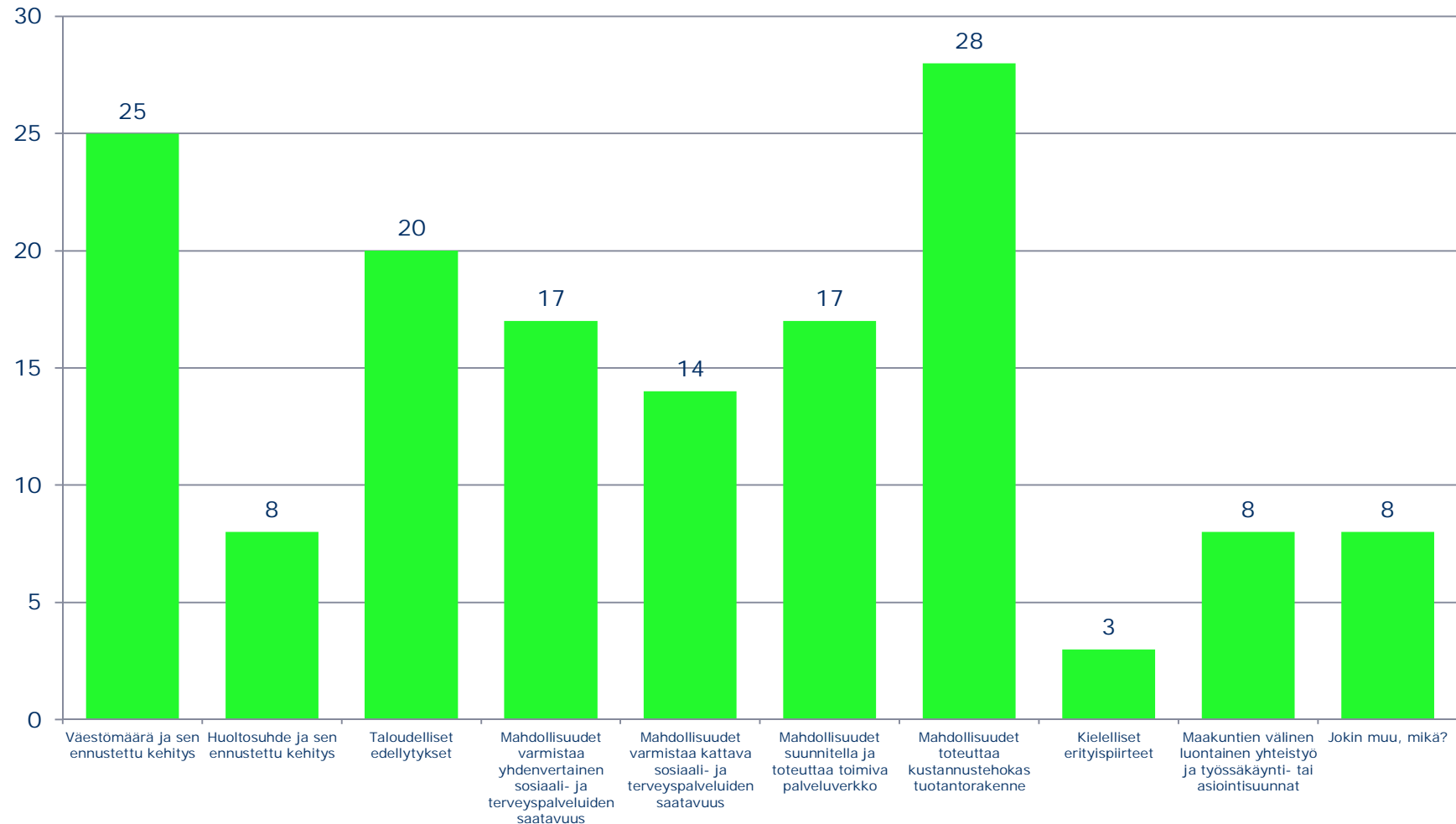
6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.
Mainintojen määrä, kuntavastaajat

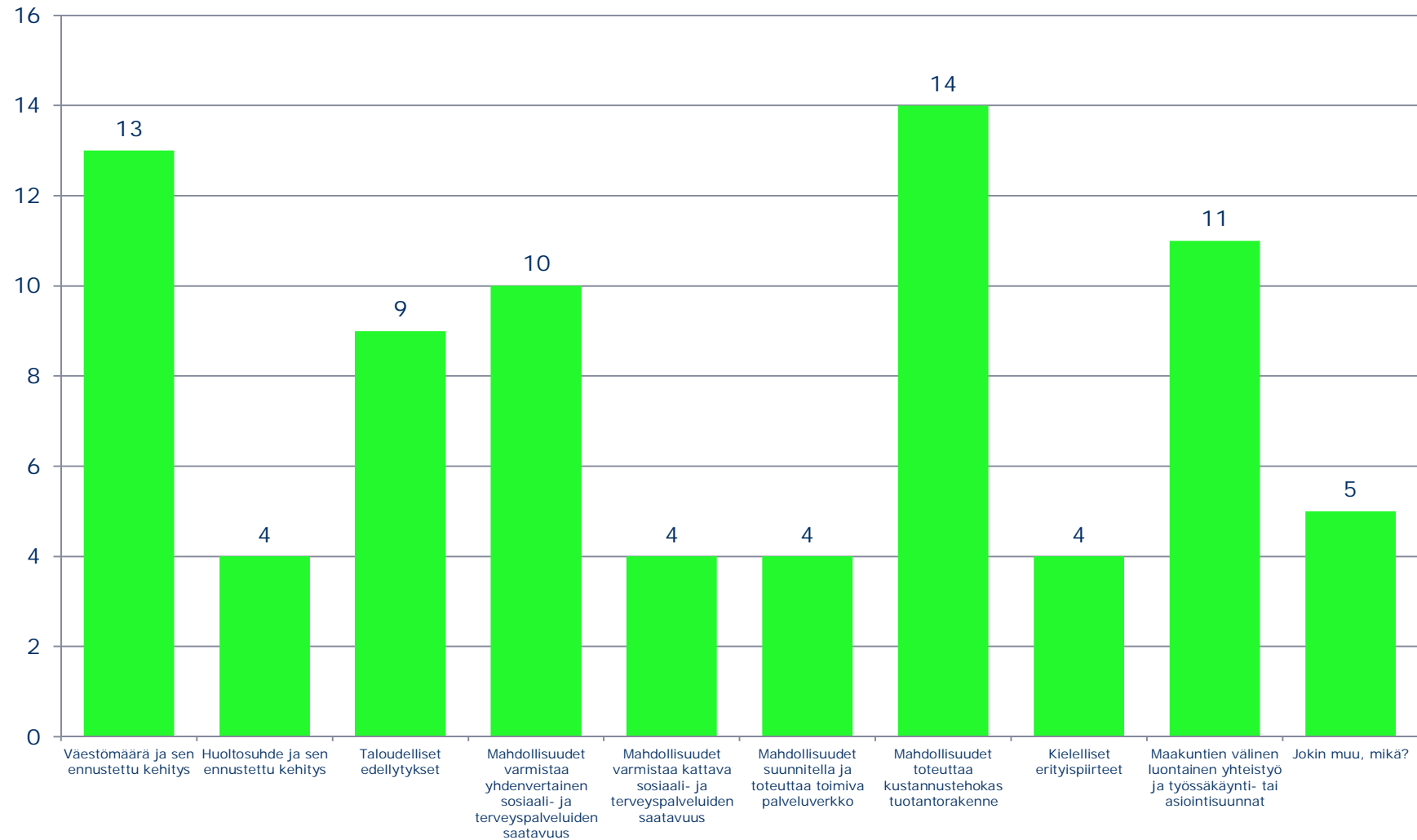
6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.
Mainintojen määrä, Kunnat, alle 20 000 as.

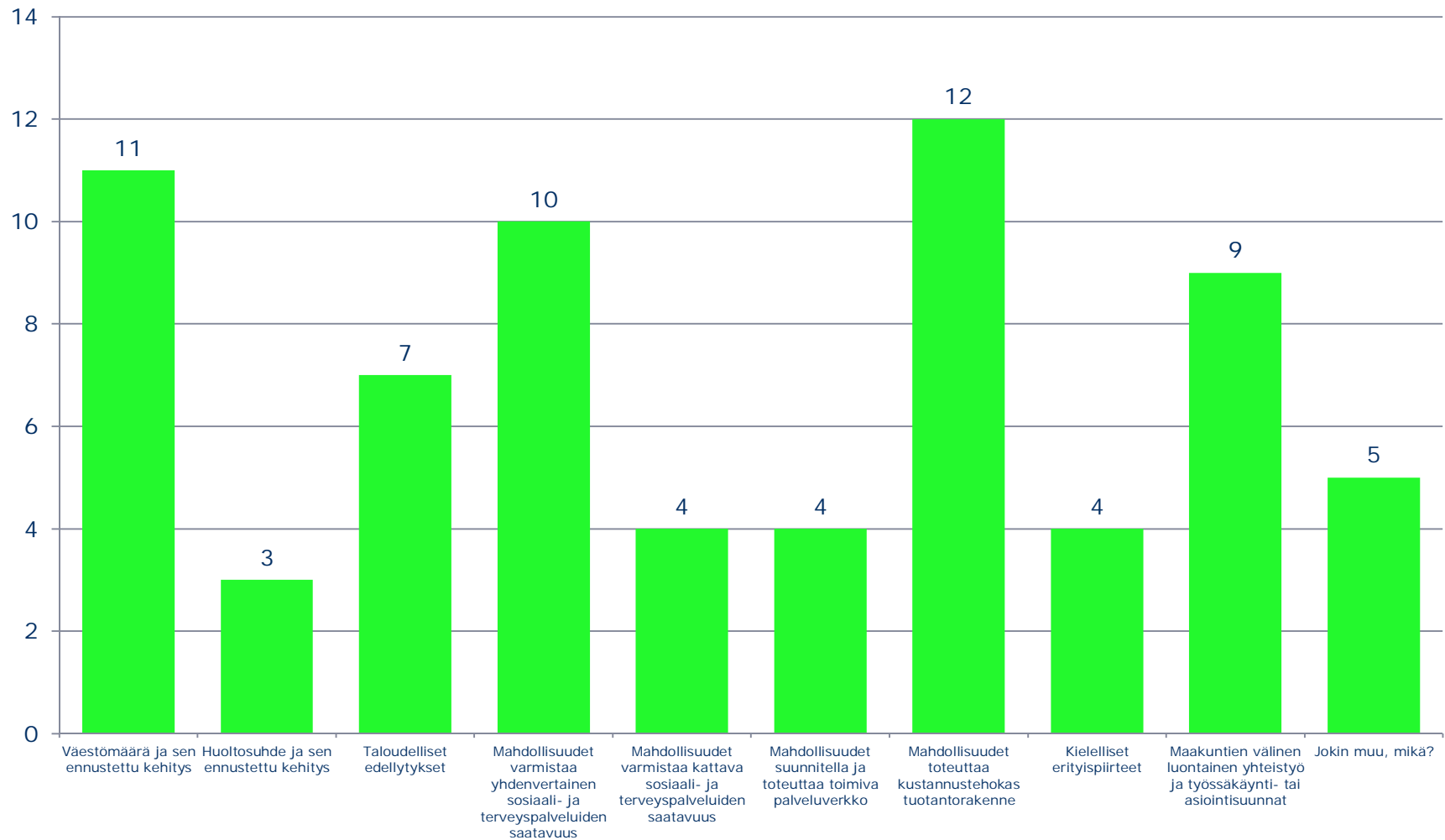
6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.
Mainintojen määrä, Kunnat, 20 001 as. - 50 000 as.

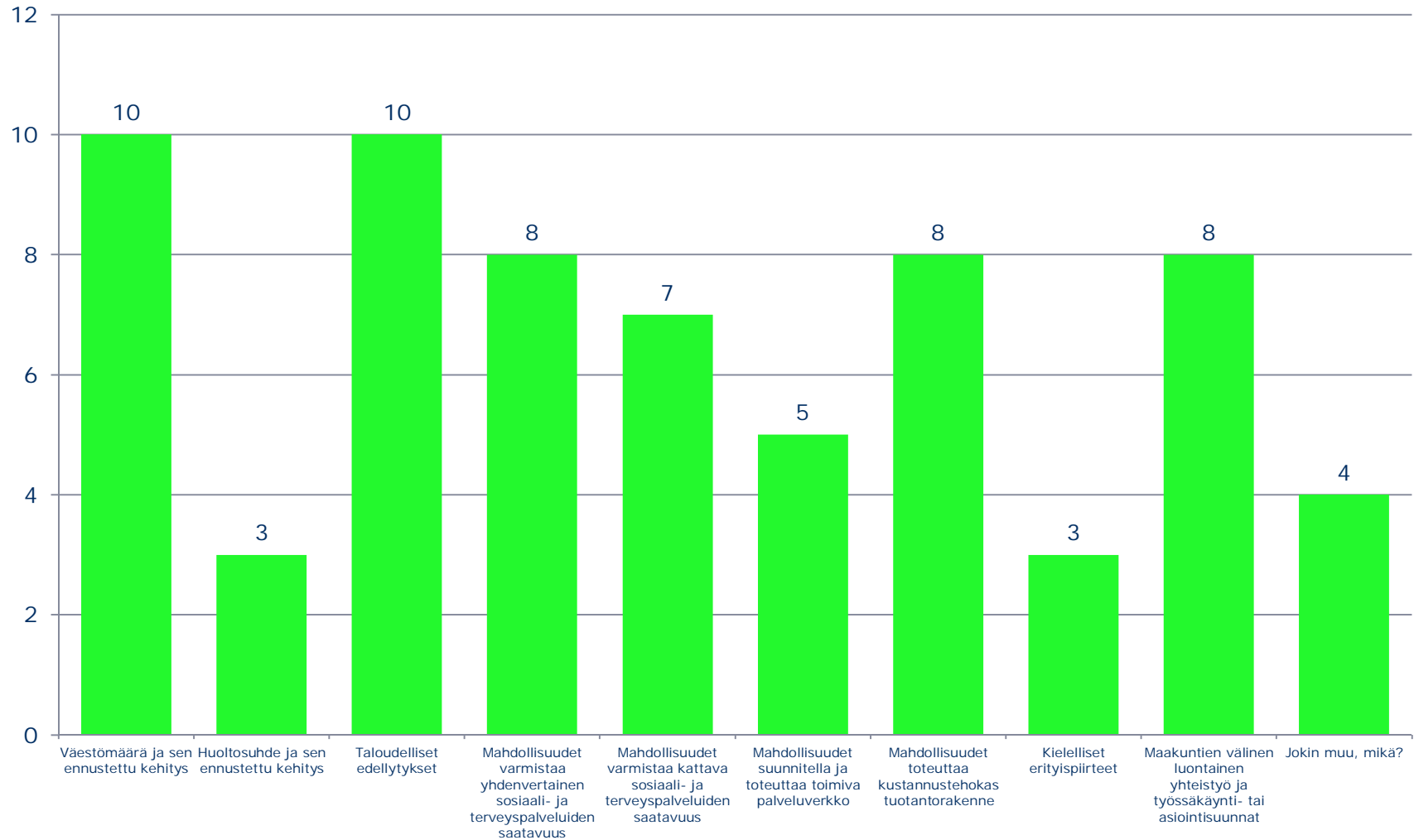
6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.
Mainintojen määrä, Kunnat, yli 50 000 as.

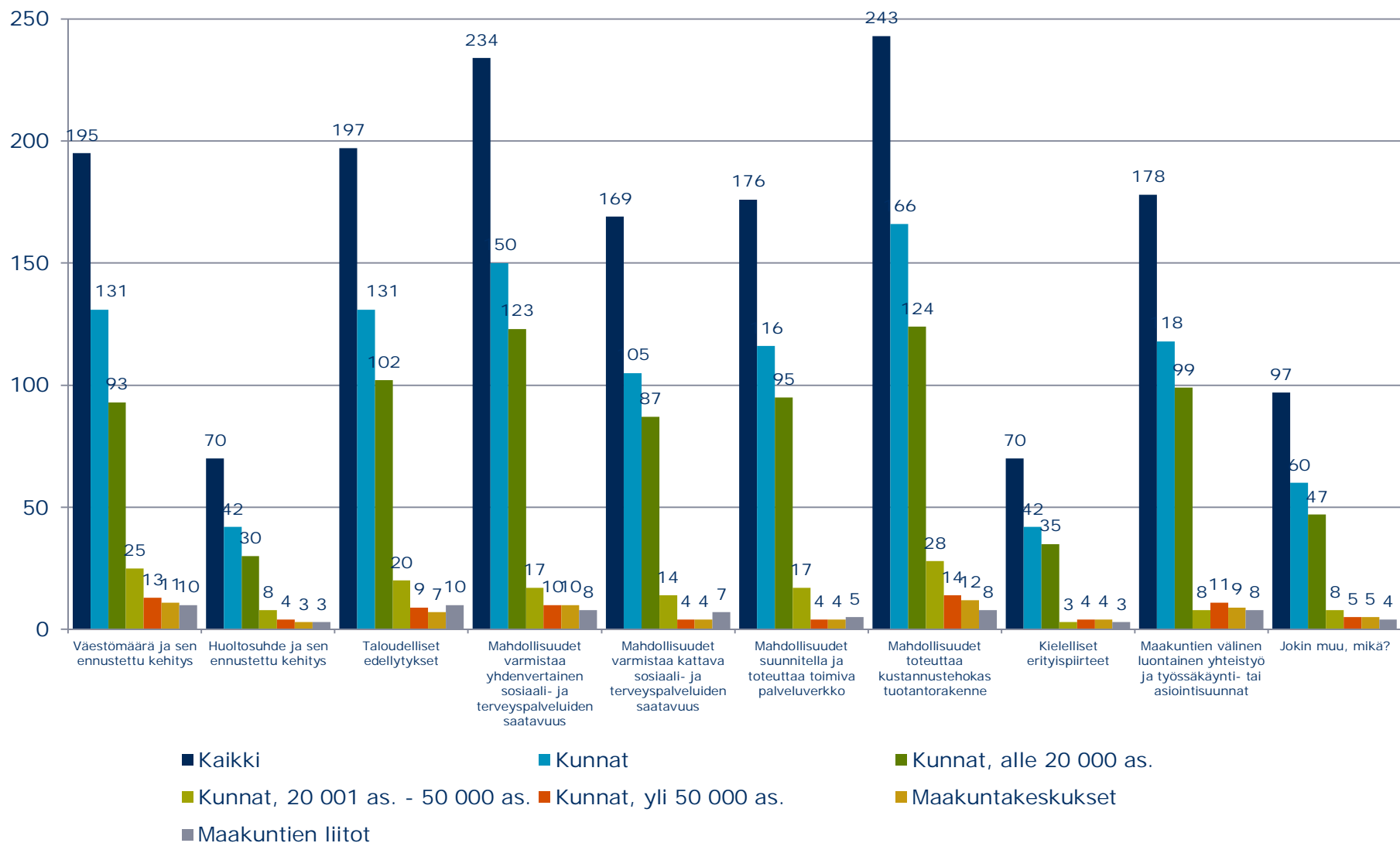
6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.
Mainintojen määrä, Maakuntakeskukset

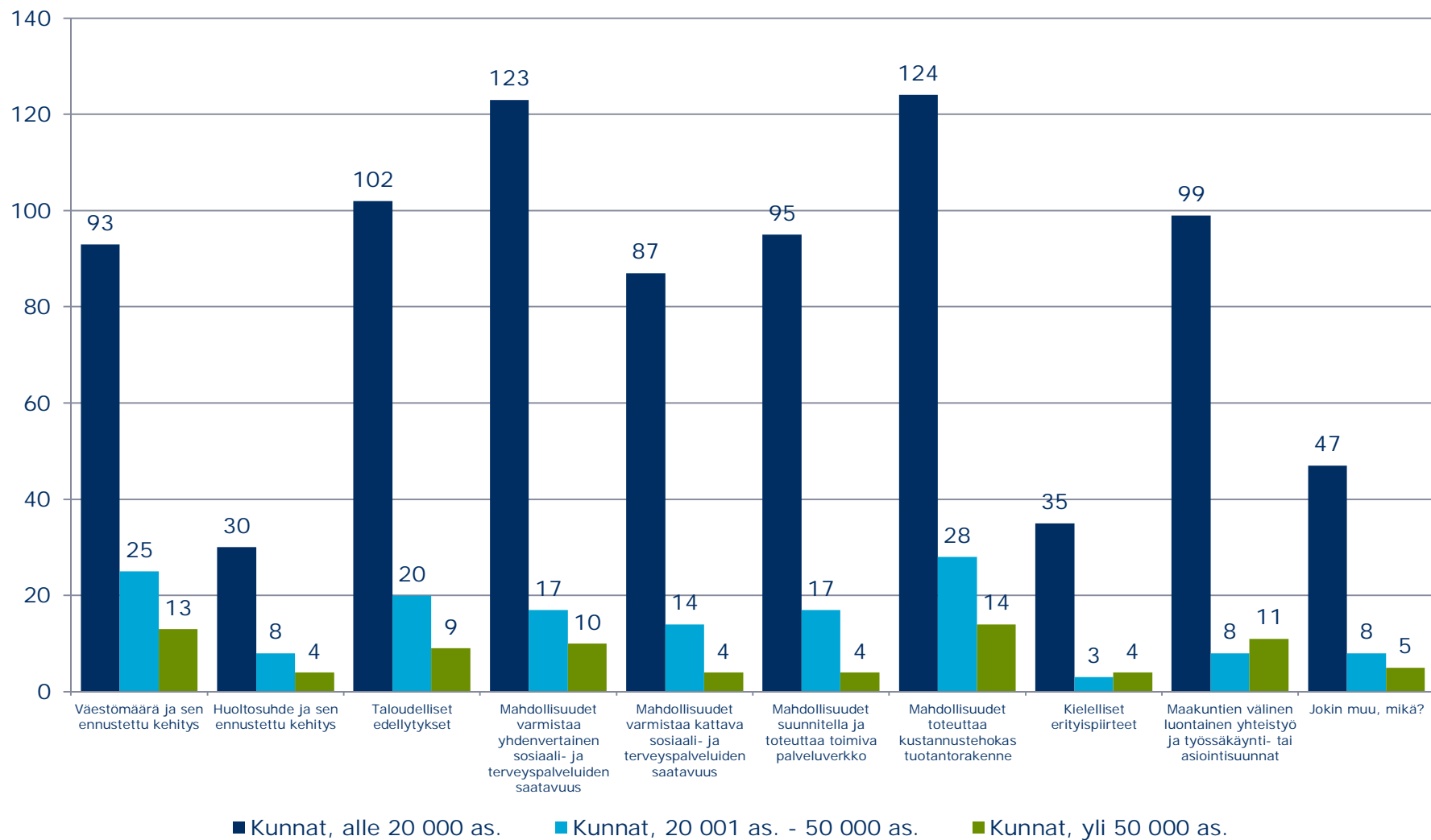

6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.
Mainintojen määrä, Maakuntien liitot

Kaikki vaihtoehdot ja vastaajaryhmät

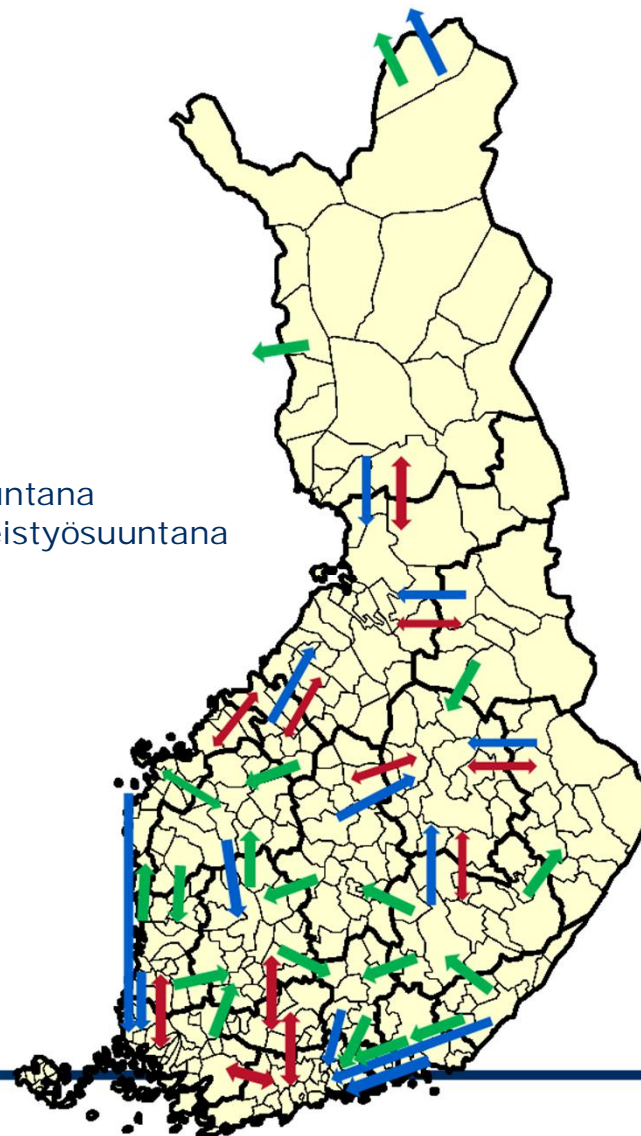

Kys 6. Joku muu, mikä?

- Monenlaiset muut eri kriteerit saivat lausunnoissa hajamainintoja.
- Useissa kuntien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymien ja yhteistoiminta-alueiden lausunnoissa tuotiin esiin perusteluja, miksi juuri omalla alueella tulisi olla sosiaali- ja terveystalveluiden itsenäinen järjestämisvastuu.
- Kielellisten oikeuksien merkitystä korostettiin erityisesti joissain ruotsinkielisten kuntien ja muiden ruotsinkielisten toimijoiden lausunnoissa.
- Muutamassa lausunnossa huomioitiin, että kaikki kysymyksessä ehdotetut kriteerit ovat tärkeitä, ja järjestämisvastuusta päätettäessä tulisikin noudattaa kokonaisharkintaa.

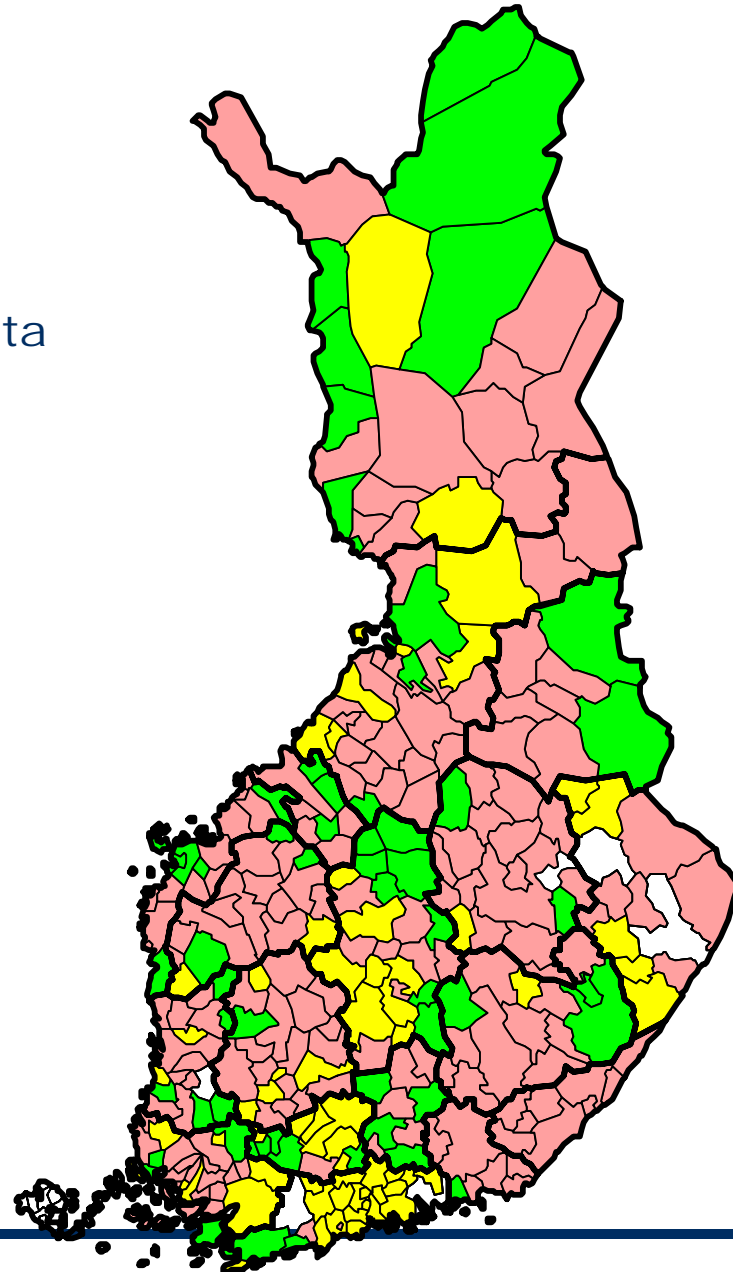
Kys. 7. Kaikki itsehallintoalueet tulevat tarvitsemaan yhteistyökumppaneita palveluiden järjestämisessä. Mikä tai mitkä ovat **alueellenne luontaiset** yhteistyösuunnat?

Vihreä nuoli = toinen alue ilmoittaa yhteistyösuuntana
Punainen nuoli = molemmat alueet ilmoittavat yhteistyösuuntana
Sininen nuoli = erikoissairaanhoido

8. Jos se itsehallintoalue, johon katsotte kuntanne kuuluvan, osoittautuu myöhemmin tehtävän päätöksen johdosta sellaiseksi itsehallintoalueeksi, joka ei vastaa itsenäisesti sote-palvelujen järjestämisestä, onko sillä vaikutusta kunnan kantaan siitä, mihin itsehallintoalueeseen kunnan tulisi kuulua?

□	0	(5)	Ei vastausta
■	1	(58)	Kyllä
■	2	(169)	Ei
■	3	(64)	Ei kantaa

Kys 9. Perustelut vaikuttaako kunnan kantaan, mikäli kunnan valitsema maakunta on jokin niistä kolmesta maakunnasta, jotka toteuttavat palvelut yhteistyönä jonkin toisen itsehallintoalueen kanssa.

- Kysymykseen vastasi kaikkiaan 291 kuntaa ja 58 prosenttia kysymykseen vastanneista kunnista koki, ettei järjestämistä itseään koskeva vaikutus kunnan kantaan, lisäksi yli viidennes kunnista ei ottanut kysymykseen kantaa.
 - » Lähes kaikki kunnat, joiden kantaan järjestämistä itseään koskeva vaikutus vaikuttaisi, sijaitsevat maakuntien rajalla, joten kuuluminen johonkin toiseen maakuntaan olisi maantieteellisesti mahdollista.
- Kyllä-vastausten perusteluissa tuotiin eniten esiin perusteluja, miksi juuri omalla maakunnalla olisi edellytykset järjestämistä itseään koskeva toteuttamiseksi.
 - » Osassa kunnista uudelleenharkinta ja maakunnan vaihto mahdollinen, kunnat nimesivät vaihtoehtoisia maakuntia, mikäli oma maakunta ei saisi järjestämistä itseään koskeva vastuuta.
- Myös kielteisiä vastauksia oli yleisimmin perusteltu kertomalla, miksi omalla maakunnalla tulee olla itsenäinen järjestämistä itseään koskeva vastuu.
 - » Toisaalta monissa, erityisesti Lapin kunnassa nähtiin, ettei kunnilla ole tosiasiallisesti kuin yksi vaihtoehto maakunnan suhteen.
- Joissain lausunnoissa tuotiin esiin myös, että yhteistyö ja maakunnan epäitsenäisyys on aivan hyväksyttävää.
- Esimerkiksi lähes kaikissa Uudenmaan kunnissa nähtiin, ettei kysymys ole niiden näkökulmasta relevantti, koska maakunnan itsenäistä järjestämistä itseään koskeva vastuuta pidetään itsestään selvänä.
- Myös useissa yliopistosairaala- ja ylläpitävien maakuntien kuntien lausunnoissa järjestämistä itseään koskeva vastuuta pidettiin itsestään selvänä, minkä vuoksi kysymykseen ei nähty tarpeelliseksi ottaa kantaa.

Kys. 10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista siirtää itsehallintoalueille?

- Hyvin monet lausunnonantajat korostivat lausunnoissaan sitä, että heti aloitusvaiheessa maakunnille ei annettaisi muita kuin hallituksen marraskuisessa linjauksessaan päättämiä tehtäviä.
 - » Tätä korostivat lausunnoissaan etenkin alle 20 000 asukkaan ja yli 50 000 asukkaan kunnat, sairaanhoitopiirit, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet sekä monet järjestöt
 - » Pidettiin tärkeänä varmistaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien siirtämisessä onnistutaan.
 - » Monen eri tahon lausunnossa ehdotettiin uudistuksen toteuttamista vaiheittain
- Suuri osa kunnista korosti lausunnoissaan, että tulevien maakuntien tulisi olla laissa määrätyiltä tehtäviltään yhtäläiset, mutta lain tulisi mahdollistaa valtakunnallisen perusratkaisun rinnalla se, että alueen kunnat ja kuntayhtymät pystyvät ja saavat omilla päätöksillään ja sopimuksillaan joustavasti osoittaa itsehallintoalueelle haluamiaan tehtäviä. Näin tehtävät voisivat siis muodostua alueellisesti erilaisiksi.

Kys. 10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista siirtää itsehallintoalueille?

- Kaupunkiseudut
 - » Suuret kaupungit ja osa muista kaupunkiseutujen kunnista korostivat lausunnoissaan sitä, että uudistuksessa tulee ottaa huomioon suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen erityisasema, rooli ja piirteet tulee ottaa vahvasti huomioon itsehallintoalueiden muodostamisessa ja toiminnassa.
 - » Tarvetta erilliselle, kaupunkiseutuja koskevalle, lainsäädännölle tulisi niiden mukaan selvittää. Suurille kaupungeille voisi niiden mukaan siirtää nykyisen maakuntahallinnon ja aluehallinnon tehtäviä ja niillä voisi olla erityisrooli kokeiluna tai -alustana kansallisesti merkittävässä kasvun ja kilpailukykyyn uusissa avauksissa, normien ja velvoitteiden purun yhteydessä ja erityisesti urbaaneihin erityistekijöihin liittyvissä asioissa.
- Kuntiin jäävät ja kunnille siirrettävät tehtävät
 - » Kehittämiseen liittyvät tehtävät tulisi etenkin alle 20 000 asukkaan kuntien mukaan koota kattavasti itsehallintoalueelle, mutta lupahallintoon, valvontaa, kansalaisten oikeusturvaan, yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon sekä turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvät tehtävät tulee jatkossakin säilyttää valtion tehtävinä ja sen mahdollisella aluehallinnolla.
 - » Kunnat koosta riippumatta korostivat, että kuntiin tulisi jättää riittävät kuntien elinvoimaan liittyvät tehtävät. Tällaisina tuotiin esille etenkin maankäyttö ja kaavoitus, elinkeinopolitiikka, koulutus ja joissain lausunnoissa myös rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu ja ympäristöterveydenhuolto. Maakuntakaavoituksen siirtyminen itsehallintoalueille maakunnan liitoilta edellyttäisi joidenkin lausuntojen mukaan kuntien aseman vahvistamista kaavoituksessa. Lisäksi esitettiin sen selvittämistä, mitä tehtäviä voitaisiin siirtää ylemmiltä hallinnon tasoilta tai muilta organisaatioilta kunnille.
 - » Osa etenkin alle 20 000 asukkaan kunnista nosti esille oppilas- ja opiskelijahuollon sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon merkityksen olennaisena osana ehkäisevää toimintaa ja terveydenedistämistyötä. Vaikka järjestämisvastuu säilyy kunnilla, on tehtävässä rajapinta maakuntien järjestämien sosiaalipalveluiden kanssa.
 - » Kunnat toivoivat lausunnoissaan työllisyyden edistämiseen ja hoitoon liittyvien tehtävien ja vastuiden selkiyttämistä. Etenkin keskisuuret ja suuret kunnat, mutta myös osa pienemmistä kunnista, katsoivat, että nykyistä laajempi kokonaisvastuu työllisyyden hoidosta pitäisi siirtää kunnille. Alle 20 000 kunnat nostivat kuitenkin esille työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP-toiminta) sekä vaikeimmin työllistyvien palvelujen siirtämisen maakunnille.
 - » Yksittäisinä huomioina kuntiin toivottiin jätettäväksi myös maahanmuuttajien kotouttaminen

Kys. 10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista siirtää itsehallintoalueille?

- Palo- ja pelastustoimi
 - » Palo- ja pelastustoimen uudistuksen liittämistä maakuntauudistukseen pidettiin tarkoituksenmukaisena, mutta joitakin yksittäisiä lausuntoja tuli niihin liittyvään aluejakoon. Esimerkiksi Uudellamaalla katsottiin pelastuslaitosten tehtävien ja aluejaon vaativan vielä lisäselvitystä, joidenkin kuntien vastustaessa koko maakunnan kokoista pelastuslaitosta. Alueiden erilaisuus ja erikokoisuus tuotiin esille.
 - » Pelastuslaitokset itse korostivat lausunnoissaan ensihoidon palvelujen merkitystä tehtävissään sekä rakennusvalvonnan ja pelastuslaitosten välistä yhteistyötä kiinteistöturvallisuudessa. Jälkimmäistä korostivat myös vammaisjärjestöt. Pelastuslaitokset, ja osa kunnista, pitivät myös tärkeänä, että vastuun jakautuminen valmiussuunnittelussa ja varautumisessa kuntien ja tulevien maakuntien välillä määritellään tarkoin.
 - » Osa pelastuslaitoksista esitti, että kuntien velvollisuus huolehtia ympäristöonnettomuuksien jälkitorjunnasta tulisi siirtää maakunnille, ja säättää ko. onnettomuuksien välittömistä torjuntatoimista vastaavan pelastuslaitoksen tehtäväksi.
- Ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu
 - » Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen jakoi lausunnonantajia voimakkaasti.
 - » Kunnissa pidettiin tärkeänä ympäristöterveydenhuollon tehtävien säilyttämistä yhtenä kokonaisuutena sekä yhteyttä kuntien ympäristönsuojeluun ja rakennusvalvontaan. Tätä korostivat voimakkaasti myös ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet itse.
 - » Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun siirtämistä maakunnille vastustivat etenkin yli 50 000 asukkaan kunnat sekä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet. Niiden mukaan ympäristöterveydenhuollossa on hyvin vähän rajapintoja ELY-keskuksen, pelastustoimen tai maakuntien liittojen palveluiden kanssa. Ympäristöterveydenhuollon kannalta läheisempi yhteistyötaho on kuntien tekninen toimi kuin perusterveydenhuolto.
 - » Sen sijaan alle 20 000 asukkaan kuntien ryhmässä ympäristöterveydenhuollon siirtäminen sai enemmän kannatusta. Ne olivat kuntakokoryhmistä myös eniten siirtämässä kuntien ympäristönsuojelutehtäviä maakunnille, vaikka osa niistä esitti myös päinvastaisia kantoja.

Kys. 10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista siirtää itsehallintoalueille?

- Rakennusvalvonta
 - » Rakennusvalvonnan siirtämistä maakunnille pääosin vastustettiin kaikenkokoisissa kunnissa joitakin yksittäisiä lausuntoja lukuun ottamatta. Sen katsottiin tukevan kuntien maankäyttöön ja elinvoimaan liittyviä tehtäviä.
- Toisen asteen koulutus
 - » Toisen asteen koulutuksen siirtäminen maakunnille ei sisällynyt hallituksen linjauksiin, mutta sitä kommentoitiin lausunnoissa kuitenkin melko paljon. Aihe jakoi lausunnonantajia sekä puolesta että vastaan. Lausunnoissa käsiteltiin ammatillisen koulutuksen asemaa huomattavasti enemmän kuin lukiokoulutuksen.
 - » Alle 20 000 asukkaan kuntien joukossa toisen asteen koulutuksen, tai ainakin toisen asteen ammatillisen koulutuksen, siirtämistä maakunnille kannatettiin selvästi enemmän kuin vastustettiin. Lisäksi sitä kannatti viisi ELY-keskusta sekä osa järjestöistä.
 - » Toisen asteen koulutuksen siirtämistä vastustivat erityisesti keskisuuret kunnat ja osa ammattijärjestöistä. Tätä perusteltiin mm. koulutuksen kytköksellä alueen elinvoimaan, elinkeinopolitiikkaan ja työllisyyteen
- Maaseutupalvelut
 - » Erilaisten maaseutupalvelujen siirtäminen maakunnille sai jonkin verran huomioita lausunnoissa, mutta ei merkittävästi. Aihe nousi esille etenkin osassa alle 20 000 asukkaan kuntien lausuntoja, joissa kannatettiin maatalouden tukiin liittyvien tehtävien siirtämisen maakunnille, vaikka useat pitivät sitä Maaseutuviraston tehtävänä. Lisäksi lausunnoissa saivat huomioita maaseutu- ja maataloushallinnon sekä lomituspalvelujen siirtäminen.

Kys. 10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista siirtää itsehallintoalueille?

- Yksittäisiä ehdotuksia

- » Pakolaisten vastaanottoon ja turvapaikanhakijoista huolehtimiseen liittyvät tehtävät (opetustoimen tehtäviä lukuun ottamatta) saivat myös jonkin verran kannatusta kaikissa kuntakokoryhmissä ja myös joidenkin muiden lausunnonantajien tahoilta.
- » Maakuntien liittojen tehtävien siirtämistä uusille alueille pidettiin kokonaisuudessaan hyvänä. Hyvinvoinnin edistämisen alueellinen koordinoitua pidettiin luontevana maakuntien tehtävänä, vaikka päävastuu siitä jää kunnille.
- » Vähän kannatusta saaneina ehdotuksina maakunnille siirrettävistä tehtävistä lausunnoissa mainittiin myös jätehuolto, työterveyshuolto, ulkoilulain mukaiset kunnan leirintäalueviranomaisen tehtävät sekä talous ja velkaneuvonta, joka on jo siirtymässä valtion hoidettavaksi.

Kys. 10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista siirtää itsehallintoalueille?

- Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten tehtävät
 - » Kunnat ja useat muut lausunnonantajat katsoivat lausunnoissaan, että valtion aluehallinnon tehtävät on tarkoituksenmukaista arvioida kokonaisuudessaan ja luoda myös tältä osin kestävä ja tulevaisuuden haasteisiin vastaava rakenne.
 - » Aluehallintovirastojen siirrettävistä tehtävistä katsottiin tarvittavan tarkempi selvitys.
 - » Paljon mainintoja maakunnille siirrettäväksi saivat nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntatehtävät. sekä oppilaitosrakentamiseen liittyvät tehtävät. Yksittäisiä mainintoja saivat myös työsuojelupiirien tehtävät, elintarvikevalvonta, alkoholivalvonta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta. Valtiolliset tehtävät ja etenkin tehtävät, jotka edellyttävät vahvaa oikeusharkintaa, tulisi säilyttää valtion aluehallinnossa. Aluehallintovirastojen omissa lausunnoissa esitettiin lisäksi terveyden edistämiseen liittyvien tehtävien ja romanssioiden siirtämistä uusille maakunnille.
 - » ELY-keskusten tehtävien siirtoja käsiteltiin lausunnoissa enemmän kuin aluehallintovirastojen. Uudistus nähtiin osassa kuntia hyvänä mahdollisuutena yksinkertaistaa ELY-keskusten erikoistunutta tehtävärakennetta. Suuressa osassa lausunnoista pidettiin ELY-keskusten aluekehitystehtävien (ml. EU-rakennerahastotehtävät) siirtämistä maakunnille hyvänä. Etenkin alle 20 000 asukkaan kunnat korostivat myös maaseutu- ja kalatalousrahaston tehtäviä. Kunnat nostivat siirrettävinä tehtävinä esille lisäksi joukkoliikennetehtävät sekä ympäristöä ja luonnonvaroja koskevia tehtäviä luvitusta ja valvontaa lukuun ottamatta. ELY-keskusten omissa lausunnoissa käsiteltiin tehtävänsiirtoja hyvin yksityiskohtaisesti, mutta pääosin niissä esitettiin tehtävien siirtämistä maakunnille lähes kokonaisuudessaan. Niissäkin nostettiin esille joukkoliikennetehtävät, lisäksi yksityistieavustukset, ympäristöhallinto sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tehtävät
 - » Osa aluehallintovirastoista ja ELY-keskuksista katsoi, etteivät nykyiset resurssit tule riittämään vastaavien tehtävien hoitamiseen uusissa maakunnissa. Lisäksi yhdessä vastauksessa tuotiin esille huoli siitä, että jos nykyisen ELY-keskuksen alue jaetaan kahdeksi maakunnaksi, eivät henkilöstö- ja osaamisresurssit riitä tehtävien hoitamiseen.

Kys. 11 Millä keinoin tulisi varmistaa ih-alueiden ja kuntien yhteys hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

- Yhteinen ymmärrys hytestä, eri toimijoiden roolista ja tehtävistä
- Toimiva yhteistyörakenne ja työnjako, alueellinen suunnitelma, säännölliset tapaamiset, neuvottelumenettely
- Kannustava rahoitus kunnille
 - » Tosiasialliset edellytykset selviytyä tehtävästä
 - » Osaoptimoinnin ja sote-kustannusten kasvun estäminen, rajapinnoilla
 - » Luotettavat mittarit
- Yhtenäisten palveluketjujen luominen rajapinnoille
- Hyvinvointitiedon keruu, raportointi ja analysointi kuntien käyttöön
 - » Itsehallintoalueen asiantuntemusta kuntien käyttöön
 - » Tietojen vaihdon esteiden poistaminen rajapintapalveluissa

Kys. 12. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen aluelinjauksesta.

Yleisimmät kuntien näkemykset 1

HUOM. Tässä kohdassa esiin nostetut huomiot liittyen tehtäviin on huomioitu kysymyksen 10 yhteydessä

- Alueiden erityispiirteiden huomioiminen, mahdollistettava erilaiset alueelliset toteutukset
 - » Erityisesti Uudenmaan ja Lapin osalta
- Maakunnilla oltava riittävä päätösvalta toiminnan ohjauksesta ja aito itsehallinto
- Olisi parempi, jos kaikilla alueilla olisi samat tehtävät, myös sote (ehdotettujen alueiden määrä oli joko 12, 15 tai 18)
- Reuna-alueiden edustus ja vaikutusmahdollisuudet turvattava, etääntyvä päätöksenteko aiheuttaa huolta palveluiden säilymisestä
- Kaupunkiseutujen rooli tunnistettava ja huomioitava paremmin
- Kielelliset näkemykset on huomioitava, myös saame
- Linjauksissa epäselvyyksiä, vaikea ottaa kantaa

Kys. 12. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen aluelinjauksesta.

Yleisimmät kuntien näkemykset 2

- Aluelinjaukset olisi hyvä saada pian, jotta alueellista kehittämistä voidaan viedä eteenpäin
- Mahdollisimman pian malli toimintaan (huom. aikatauluun ei tullut juurikaan kritiikkiä)
- Yhteistyö maakuntien välillä ja maakuntien ja kuntien välillä on saatava toimimaan joustavasti ja kevyesti
- Hankintayksikön rooli arvelutti ja kummastutti
 - » Ei saa johtaa monopoliin, pienten tuottajien asema on turvattava
 - » Maakunnallisesti jo toimivien yksiköiden rooli tulevaisuudessa - mahdollistettava
 - » Millaiseksi valtakunnallinen toimija muodostuu?
- Alueiden omien toimipisteiden turvaaminen
- Elinkeinopoliittiset vaikutukset, uhkat ja mahdollisuudet
- P-Karjalassa ja E-Karjalassa valmiuksia erilaisiin pilotointeihin
- Vaikutukset myös valtion aluehallintoon, ei saa johtaa byrokratian kasvuun ja päällekkäisyyksiin – selkeyttä lisää
- Turha ja ylimääräinen valtion normitus ja sääntely pois
- Alueiden tulisi olla riittävän vahvoja myös tulevaisuudessa

Kys. 12. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen aluelinjauksesta.

Yleisimmät ei kuntavastaajien näkemykset

Vastaukset olivat hyvin monipuolisia, kymmeniä erilaisia näkemyksiä

- Kielellisten oikeuksien toteutuminen
 - » Ruotsi, Saame, Somalia, Arabia ym. Sekä viittomakielen
- Maakuntajako on hyvä perusta
- Alueiden lukumäärä olisi voinut olla pienempikin
- Maakunnan tosiasiallinen itsehallinto on turvattava
 - » Päätösvalta omasta organisaatiostaan ja tuotannosta
- Edettävä suunnitellun aikataulun mukaisesti
- Palveluiden turvaaminen erityisryhmille
- Tehtävien ja roolijaon selkeys
 - » Valtion aluehallinto
 - » Hallintorakenteet
- Yksi valtakunnallinen valvontaviranomainen, jolla alueellisia toimipisteitä
- Henkilöstön aseman turvaaminen sekä mukaan otto uudistuksen suunnitteluun, valmisteluun ja toteutukseen
- Järjestöjen merkitys
- Hankinnoissa ja kilpailutuksessa vertailtavuus ja pienten toimijoiden huomioiminen

Kys. 13. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

- Maakuntien rahoituksen irrottaminen kunnista nähtiin sekä lainsäädännöllisesti että toiminnallisesti perusteltuna ratkaisuna.
 - » Osa kunnista painotti, että kuntien verotusoikeutta ei tule kaventaa eikä kunnille tule asettaa verokattoa uudistuksen yhteydessä.
- Rahoitusratkaisussa tulee varmistaa hallituksen linjausten mukainen kestävyysvajeen vähentäminen.
- Rahoitusmallin tulee olla selkeä ja läpinäkyvä sekä alueellisesti oikeudenmukainen siten, että kansalaiset saavat maakuntien ja kuntien vastuulla olevat palvelut nykyistä tasapuolisemmalla verorasituksella.
- Rahoituksessa tulee tähdätä monikanavarahoituksen purkamiseen, eikä se saa vaarantaa itsehallinnon demokraattista pohjaa.

Kys. 13. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

- Maakuntien rahoitusratkaisu edellyttää myös kuntien rahoitusmallin täydellistä uudistamista, jotta kunnille jäisi tehtävien siirron jälkeen riittävä rahoitus vastata omaan itsehallintoonsa kuuluvista tehtävistä riittävän toimintakyvyn.
- Maakuntien rahoitusratkaisua ja kunnille jäljelle jäävien tehtävien rahoitusta on tarkasteltava kokonaisuutena, ja sekä kuntien että maakuntien rahoitusratkaisuissa tulee noudattaa rahoitusperiaatetta riittävien voimavarojen takaamiseksi.
- Rahoitusmallissa on turvattava yhdenvertaiset mahdollisuudet asukkaiden lailla säädettyjen peruspalvelujen järjestämiseen eivätkä alueelliset erot saa kasvaa liian suuriksi. Uudistus edellyttää merkittäviä muutoksia valtionosuusjärjestelmään.
- Suurin osa maakuntien verotusoikeuteen kantaa ottaneista kunnista katsoi, että jotta maakunnilla olisi todellista itsehallintoa ja päätösvaltaa, tulisi niiden rahoitus perustaa ainakin osittain omaan verotukseen.
 - » Oma verotusoikeus tulee lausuntojen mukaan asettaa ainakin uudistuksen pidemmän aikavälin tavoitteeksi.
 - » Maakuntien omaa verotusoikeutta puoltavat mm. riittävät kannustimet kustannustehokkaaseen toimintaan sekä mahdollisuudet tasapainottaa itse talouttaan.
 - » Mikäli maakuntien rahoitus perustuu osittain tai kokonaan sen omaan verotusoikeuteen, rahoitusta tulisi tasata maakuntien välillä niiden verotuloihin perustuen.
 - » Myös valtaosa maakuntien liitoista ja muista kuntayhtymistä kannatti sitä, että maakuntien oma verotusoikeus tulee olla uudistuksen pidemmän aikavälin tavoitteena.
 - » Suurin osa maakuntaverotusta kannattaneista kuitenkin katsoi, että maakuntien rahoitus voisi uudistuksen käynnistyessä tai siirtymäaikana perustua täysimääräisesti valtion rahoitukseen.

Kys. 13. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

- Maakuntien verotusoikeutta vastustettiin osassa lausuntoja.
 - » Valtion rahoitusta kestävimpanä ratkaisuna perusteltiin lausunnoissa erityisesti sillä, että verotusoikeuden antaminen maakunnille voisi johtaa verorasituksen kasvuun yksittäisen veronmaksajan näkökulmasta.
 - » Verotusoikeuden ongelmana on lausuntojen mukaan erityisesti maakuntien väliset ja sisäiset erot verokertymissä.
 - » Lausunnoissa todettiin myös, että valtion rahoitus on yksinkertaisempi toteuttaa kuin mittava verotusjärjestelmän muutos, joka edellyttäisi lukuisten lakien muuttamista ja joka saattaisi vaikeuttaa kuntien rahoitus- ja vakuusjärjestelyjä. Maakunnan rahoitus tulisi siten perustua koko maan kattavaan yhtäläiseen verotukseen ja valtionrahoitukseen, joilla tasataan maakuntien erilaisuudesta johtuvia kantokyky- ja kustannuseroja.
- Kuntien lausunnoissa korostettiin myös alueellisten erityispiirteiden huomioimisen tärkeyttä rahoitusratkaisussa.
 - » Suurten kaupunkien näkökulmasta on tärkeää ottaa huomioon kaupunkien erityistekijät, jotka liittyvät esimerkiksi työllisyyteen, maahanmuuttoon, segregatioon ja asumiseen, samoin kuin metropolialueen erityispiirteet kuten väestörakenteen palvelutarpeelle tuomat vaatimukset.
- Kuntien lausuntojen mukaan väestön ikärakenteen ja sairastuvuuden lisäksi rahoituksessa tulisi tarkastella kattavasti myös muita julkisen sote-palvelujärjestelmän kustannuksiin vaikuttavia osatekijöitä, kuten maakunnan kaksikielisyys, maantieteelliset etäisyydet ja alueen laajuus, yhdyskuntarakenne, väestön ansio- ja koulutustaso, yksityisten ja työterveyshuollon palveluiden saatavuus sekä pätevän sote-henkilöstön saatavuus.

Kys. 13. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

- Rahoituksen tulisi sisältää kannustinmekanismeja toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja tuottavuuden lisäämiseksi.
 - » Tulevassa rahoitusratkaisussa tulisi luoda kannustin- ja/tai palkitsemismalli, joka huomioi mm. kunnan tekemät toimenpiteet terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.
 - » Maakunnille tulisi toisaalta asettaa selkeät talouden tasapaino- ja kestävyystavoitteet, joilla varmistetaan kustannuskehityksen säilyminen maltillisina tulevina vuosina.
 - » Rahoituksen kohdentamisen kriteerien maakuntien välillä tulisi olla läpinäkyvät ja tasapuoliset siten, että järjestämistä vastuu ja rahoitusvastuu tasapaino säilyy ja että se kannustaa kaikilta osin kustannustehokkaaseen toimintaan.
- Uudistuksen kriittisiksi kysymyksiksi nähtiin kuntien ja kuntayhtymien omistuksessa olevan omaisuuden oikeudenmukainen arvostaminen, tukipalveluiden asema sekä henkilöstön siirtyminen maakuntiin.
 - » Omaisuuden ja henkilöstön siirrossa maakunnille tulisi noudattaa yhdenmukaisia perusteita. Useat kunnat ja kuntayhtymät katsoivat, että siirtyvän omaisuuden arvon tulisi perustua käypään arvoon kuitenkin siten, että kunnille ei aiheudu olennaisia tai epäoikeudenmukaisia taloudellisia tappioita tai alaskirjauksia.
 - » Maakuntiin siirtyvän henkilöstön eläkevastuut eivät myöskään saisi jäädä rasittamaan kuntien taloutta.
- Moni kunta toi esiin sen, että kuntien rooliksi on kaavailtu elinvoimakunnan roolia. Tämän roolin kannalta olisi olennaista, että kunnilta ei siirretä elinvoiman vahvistamiseen liittyviä tehtäviä ja että elinvoiman kehittämiseen kannustava yhteisöveron tuotto säilyy kunnilla.

Kys. 13. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

- Useissa lausunnoissa todettiin, että rahoitusratkaisu on vielä erittäin puutteellinen ja siihen ei sen vuoksi voida ottaa kantaa.
- Kuntien tulevien toimintamahdollisuuksien kannalta keskeisimmässä kysymyksessä kunnat tulisi kutsua laajasti mukaan uudistuksen suunnitteluun.
- Valmistelussa tulisi noudattaa hyvän hallinnon perusteiden mukaista avointa ja osallistavaa tapaa.
- Kuntien tulisi saada lausua asukkaidensa puolesta rahoitusratkaisusta sen varmistamiseksi, että kokonaisveroaste ei hallituksen lupauksen mukaisesti nouse.
- Kunnat painottivat lausunnoissaan, että uudistuksen taloudellisten vaikutusten tulisi olla kaikilta osin tiedossa ennen kuntien lopullisten lausuntojen antamista.
- Rahoitusmalliesityksestä tulisi ilmetä, kuinka valtion rahoitus kohdennetaan maakunnille ja millaiset kuntakohtaiset vaikutukset rahoitusjärjestelmän uudistamisella on kuntien taloudelliseen tilanteeseen.
- Yleisesti todettiin, että rahoituskysymys on ratkaisevassa asemassa uudistuksen onnistuneessa toteuttamisessa. Rahoitusmallien kehittäminen ei kuitenkaan saa viivästyttää muutoksen suunniteltua aikataulua. Uusien maakuntien toiminnan käynnistyminen vuonna 2019 on lausuntojen mukaan erittäin tärkeää.